

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

**NOVA PRAVNA UREDITEV SKLENITVE
ZAKONSKE ZVEZE**

(magistrsko diplomsko delo)

Suzana Mori

Mentorica: prof. dr. Barbara Novak

Ljubljana, september 2019

POVZETEK

Naslov: Nova pravna ureditev sklenitve zakonske zveze

Avtorica: Suzana Mori

Mentorica: prof. dr. Barbara Novak

Letos je v Sloveniji prišlo do reforme družinskega prava. Spremembam se ni ognila niti ureditev sklenitve zakonske zveze. Magistrsko diplomsko delo predstavlja pravno ureditev sklenitve zakonske zveze, ki velja od uveljavitve Družinskega zakonika dalje, ob primerjavi ureditve v prej veljavnem Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

Uvodoma se dotaknem temeljne ureditve zakonske zveze v Ustavi in na njeni podlagi sprejete opredelitve zakonske zveze v Družinskem zakoniku. V drugem poglavju navedem zahteve, ki morajo biti izpolnjene ob sklepanju zakonske zveze. Te zahteve so pogoji za obstoj (nekdanj imenovani pogoji za sklenitev), pogoji za veljavnost zakonske zveze in pogoj odsotnosti zakonskih prepovedi. Pogoji za veljavnost so zakonski zadržki in drugi pogoji za veljavnost. Nadalje osvetlim postopek sklenitve zakonske zveze, ki se deli na postopek pred sklenitvijo zakonske zveze in samo sklenitev zakonske zveze. Postopek sklenitve zakonske zveze vključuje navedbo pristojnosti, dejanja sklenitve zakonske zveze, načina sklenitve zakonske zveze, lokacijo ter čas sklepanja zakonske zveze. V tem poglavju so prav tako predstavljene posledice kršitve obličnostnih zahtev. Nadaljujem s tematiko vpisa podatka o sklenitvi zakonske zveze v matični register tako za zakonsko zvezo, sklenjeno v Republiki Sloveniji, kot za zakonsko zvezo, sklenjeno v tujini. Izpiski pristojnih tujih organov morajo izpolnjevati določene pogoje overitve in prevoda, ki se ločujejo glede na državo izvora listine. V petem poglavju je predstavljena ureditev ponovitve slovesnosti ob jubileju sklenitve zakonske zveze, ki se opravi na željo zakoncev ob katerem koli jubileju. Ponovitev slovesnosti nima pravnih učinkov. V zadnjem, šestem, poglavju je navedeno število sklenjenih zakonskih zvez po zadnjih podatkih SURS. Zaključek pa je namenjen analizi novosti uvedenih z Družinskim zakonikom glede na postavljeno hipotezo.

KLJUČNE BESEDE: zakonska zveza, zahteve, ki morajo biti izpolnjene ob sklenitvi, postopek sklenitve, kršitve obličnosti, vpis v matični register, ponovitev slovesnosti ob jubileju.

ABSTRACT

This year, there has been a reform of family law in Slovenia. The changes also affected the regulation of marriage. This master's thesis compares how marriage is formed since Family Code came into force as opposed to previously applicable Marriage and Family Relations Act.

Firstly I touch on the basic arrangement of marriage in the Constitution and definition of marriage in Family Code. In the second chapter, I state the requirements that must be fulfilled at the time of marriage. These requirements are conditions for existence (formerly called conditions of conclusion), the conditions for validity of marriage and the condition of absence of legal prohibitions. The conditions of validity are legal constraints and other conditions of validity. Thereafter I highlight the procedure of forming a marriage, which is divided into the procedure prior to concluding marriage and the conclusion of marriage itself. The conclusion of marriage includes an indication of powers for concluding marriages, the act of concluding marriage, the manner in which marriage is formed, as well as location and time of marriage conclusion. This chapter also describes the consequences which breach of formality in concluding marriage brings. Afterward, I continue with the topic of entering the data regarding the conclusion of marriage into marriage records, both for the marriages concluded in the Republic of Slovenia as for marriages concluded abroad. Extract from the competent foreign authorities must fulfil certain formal and translation conditions, which differ depending on the country of origin of the document. The fifth chapter presents a repetition of the ceremony for a special wedding anniversary that takes place at the request of the spouses at any anniversary. The repetition of the ceremony has no legal effects. The last, sixth chapter, lists the number of marriages according to the latest SURS data. The conclusion is intended to analyze the novelties introduced by the Family Code in the light of the hypothesis.

KEYWORDS: marriage, requirements that must be fulfilled at the time of marriage conclusion, the procedure of conclusion, breach of formality, entry of the data into marriage records, repetition of the ceremony.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD.....	6
2. ZAHTEVE, KI MORAJO BITI IZPOLNJENE OB SKLENITVI ZAKONSKE ZVEZE... 8	8
2.1. POGOJI ZA OBSTOJ ZAKONSKE ZVEZE.....	8
2.1.1. Različnost spolov bodočih zakoncev.....	9
2.1.2. Soglasje bodočih zakoncev.....	11
2.1.3. Civilna sklenitev zakonske zveze.....	11
2.2. POGOJI ZA VELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE.....	13
2.2.1. Zakonski zadržki.....	13
2.2.1.1. Pomanjkanje svobodne izjave volje.....	13
2.2.1.2. Mladoletnost.....	15
2.2.1.3. Nerazsodnost in začasna razsodnost.....	16
2.2.1.4. Obstoječa zakonska ali partnerska zveza.....	17
2.2.1.5. Sorodstvo.....	18
2.2.1.6. Posvojitev.....	19
2.2.2. Drugi pogoji za veljavnost zakonske zveze.....	19
2.2.2.1. Pogoj sočasne navzočnosti.....	19
2.2.2.2. Namen oblikovanja skupnega življenja.....	19
2.3. POGOJ O ODSOTNOSTI ZAKONSKIH PREPOVEDI.....	20
2.3.1. Skrbništvo.....	20
2.3.2. Nepopolna posvojitev.....	22
3. POSTOPEK SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE.....	22
3.1. POSTOPEK PRED SKLENITVIJO ZAKONSKE ZVEZE.....	23
3.2. SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE.....	25
3.2.1. Pristojnost za sklepanje zakonske zveze.....	25
3.2.2. Dejanje sklenitve zakonske zveze.....	25
3.2.2.1. Dejanje sklenitve zakonske zveze pred načelnikom upravne enote, od njega pooblaščen osebo ali županom.....	26
3.2.2.2. Dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem.....	26
3.2.3. Način sklenitve zakonske zveze.....	27
3.2.4. Lokacija sklepanja zakonske zveze.....	28
3.2.4.1. Sklepanje zakonske zveze v uradnih prostorih.....	28
3.2.4.2. Sklepanje zakonske zveze zunaj uradnih prostorov.....	29
3.2.4.2.1. Iz opravičljivih razlogov.....	30

3.2.4.2.2. Iz drugih razlogov.....	30
3.2.5. Čas sklepanja zakonske zveze.....	30
3.3. KRŠITVE OBLIČNOSTNIH ZAHTEV.....	31
4. VPIS SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE V MATIČNI REGISTER.....	32
4.1. VPIS ZAKONSKE ZVEZE, SKLENJENE V SLOVENIJI.....	32
4.2. VPIS ZAKONSKE ZVEZE, SKLENJENE V TUJINI.....	33
5. PONOVI TEV SLOVESNOSTI OB JUBILEJU SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE.....	36
6. ŠTEVILO SKLENJENIH ZAKONSKIH ZVEZ.....	36
7. ZAKLJUČEK.....	37
8. SEZNAM LITERATURE.....	39
9. SODNA PRAKSA.....	40
10. PRAVNI PREDPISI.....	40
11. SPLETNI VIRI.....	42

1. UVOD

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16 – v nadaljevanju URS) je kot akt z najvišjo pravno veljavo podlaga za urejanje družinskih razmerij, kamor spada tudi ureditev zakonske zveze. Ustavne določbe v zvezi z zakonsko zvezo so umeščene v drugo poglavje URS z naslovom »Človekove pravice in temeljne svoboščine«. Pravica do sklenitve zakonske zveze je človekova pravica,¹ kar izhaja tudi iz številnih mednarodnih aktov s področja človekovih pravic, ki obvezujejo Republiko Slovenijo.² Ti akti dopolnjujejo URS (8. člen URS), saj so njene določbe glede zakonske zveze precej skope. URS določa le, da mora biti zakonska zveza sklenjena pred državnim organom in da sta zakonca v zakonski zvezi enakopravna (prvi odstavek 53. člena URS).³ Določba, ki zahteva sklenitev zakonske zveze pred državnim organom, je izpeljava načela ločitve države in verskih skupnosti (7. člen URS) na področju zakonske zveze, medtem ko je določba o enakopravnosti zakoncev izpeljava pravice do enakosti (14. člen URS) v zakonski zvezi.⁴

URS zakonsko zvezo sicer omenja, a je ne opredeljuje,⁵ saj to nalaga zakonodajalcu (drugi odstavek 53. člena URS).⁶ Zakon, ki ureja zakonsko zvezo, je Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18, 22/19 – v nadaljevanju DZ).^{7,8} Ta je, enako kot Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04, 101/07, 90/11, 84/12, 82/15, 15/17, 30/18) pred njim, uredil sklenitev, pravne posledice in prenehanje zakonske zveze.⁹ ZZZDR je zakonsko zvezo opredeljeval kot z zakonom urejeno skupnost moža in žene (prvi odstavek 3. člena ZZZDR). Ta definicija zakonske zveze je bila v literaturi kritizirana kot neustrezna, saj je enako kot zakonska zveza tudi zunajzakonska skupnost z zakonom urejena skupnost moškega in ženske.¹⁰ DZ je zato vpeljal novo definicijo zakonske zveze, po kateri je zakonska zveza življenjska skupnost moža in žene,¹¹ katere sklenitev, pravne posledice in

1 Novak B., 2015, str. 23.

2 Pravica do sklenitve zakonske zveze je vsebovana denimo v 12. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah, 9. členu Listine EU o temeljnih pravicah, 23. členu Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah in 16. členu Konvencije ZN o odpravi vseh oblik diskriminacij žensk.

3 Novak M., Pravna praksa 38/2005, str. 23.

4 Končina-Peternel M., v: Šturm L. (ur.), 2010, str. 568; Zupančič, 1999, str. 14 in nasl.

5 URS uporablja izraza »zakonska zveza« in »zakonca«, toda nobenega od teh izrazov ne definira. Novak M., Pravna praksa 38/2005, str. 23.

6 Zupančič K., 1999, str. 12.

7 Zakonsko zvezo in pravna razmerja v njej poleg DZ ureja še vrsta drugih zakonov. Kraljić S., 2019, str. 103.

8 DZ je v veljavo stopil dne 15. 4. 2017, uporabljati pa se je začel dve leti kasneje, dne 15. 4. 2019 (303. člen DZ). Nekatere določbe DZ so se začele uporabljati že prej, in sicer 17., 18., 19., 144., 280. in 281. člen DZ, ki se uporabljajo od dneva uveljavitve DZ, in 30.-41. člen DZ, ki se uporabljajo od 1. 1. 2018 (305. člen DZ).

9 Novak B., 2015, str. 23.

10 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 22.

11 Predlog DZ je zakonsko zvezo definiral kot »življenjsko skupnost moškega in ženske«. Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 109, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019). V zakonodajnem

prenehanje ureja DZ (prvi odstavek 3. člena DZ).¹² Iz nove opredelitve zakonske zveze je razvidno, kaj je pri zakonski zvezi urejeno, in da je za njen nastanek potrebna sklenitev, urejena z zakonom.¹³

DZ, enako kot ZZZDR, sklenitev zakonske zveze ureja v drugem delu z naslovom »Zakonska zveza«. Ker je DZ nekoliko spremenil ureditev sklepanja zakonske zveze v primerjavi z ZZZDR, bom v tem magistrskem diplomskem delu predstavila novo ureditev sklenitve zakonske zveze po DZ in jo primerjala s prejšnjo po ZZZDR. Eden od razlogov za sprejetje DZ je bil ponuditi bodočim zakoncem več izbire pri sklenitvi zakonske zveze, zato bom v nalogi izhajala iz sledeče teze: »Nova pravna ureditev sklenitve zakonske zveze omogoča bodočim zakoncem več avtonomije pri načrtovanju sklenitve zakonske zveze, vendar se število sklenjenih zakonskih zvez ne bo povečalo.«

Nalogo bom začela z navedbo pogojev, ki morajo biti izpolnjeni ob sklenitvi zakonske zveze. Nadaljevala bom s tematiko postopka sklenitve zakonske zveze, ki ga tvorita dve fazi: postopek pred sklenitvijo zakonske zveze in sklenitev zakonske zveze. Sklop o sklenitvi zakonske zveze sestavlja predstavitev pristojnega organa za sklepanje zakonske zveze in s tem povezanih dejanj sklenitve zakonske zveze, način sklepanja ter lokacijo in čas sklenitve zakonske zveze. V tem poglavju bom predstavila tudi kršitve obličnostnih zahtev. Nadalje bom opisala ureditev vpisa sklenitve zakonske zveze v matični register, najsi bo sklenjena v Republiki Sloveniji ali v tujini. V predzadnjem poglavju bom osvetlila možnost ponovitve slovesnosti ob jubileju sklenitve zakonske zveze, in na koncu bom, za potrebe zaokrožitve teze tega magistrskega diplomskega dela, navedla število sklenjenih zakonskih zvez ob osamosvojitvi Republike Slovenije in število sklenjenih zakonskih zvez po zadnjih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS). V zaključku bom analizirala novosti, ki jih je prinesel DZ, glede na postavljeno hipotezo in jo poskušala potrditi oziroma ovreči.

postopku je bila ta besedna zveza nadomeščena z besedno zvezo »življenjska skupnost moža in žene«.

12 Pravni terminološki slovar zakonsko zvezo opredeljuje kot »z zakonom urejeno življenjsko skupnost moškega in ženske, ki svojo zvezo skleneta pred pristojnim organom«. Accetto M. in drugi, 2018, pod geslom zakonska zveza.

13 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 142.

2. ZAHTEVE, KI MORAJO BITI IZPOLNJENE OB SKLENITVI ZAKONSKE ZVEZE

DZ je vpeljal novo delitev pogojev, ki morajo biti izpolnjeni ob sklenitvi zakonske zveze,¹⁴ saj je pogoje za sklenitev zakonske zveze preimenoval v pogoje za obstoj zakonske zveze. Tako morajo biti po veljavni ureditvi ob sklenitvi zakonske zveze izpolnjeni pogoji za obstoj, pogoji za veljavnost in pogoj o odsotnosti zakonskih prepovedi.¹⁵ Odsotnost teh pogojev po novem povzroča različne pravne posledice.¹⁶

2.1. POGOJI ZA OBSTOJ ZAKONSKE ZVEZE

Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za obstoj zakonske zveze, so naslednji (22. člen DZ):

- bodoča zakonca morata biti različnega spola;
- soglašati morata, da želita drug z drugim skleniti zakonsko zvezo;
- svoje soglasje morata izraziti pred pristojnim državnim organom.

Te vsebinsko enake pogoje je ZZZDR imenoval pogoji za sklenitev zakonske zveze (16. člen ZZZDR). Preimenovanje v pogoje za obstoj zakonske zveze¹⁷ v DZ ustreza spremembi sankcije v primeru kršitve teh pogojev. Zakonska zveza, ki ne izpolnjuje katerega od naštetih pogojev, ni več le izpodbojna, temveč je neobstoječa (42. člen DZ).¹⁸ Izpodbojnost, ki je bila v ZZZDR edina oblika neveljavnosti, je namreč v literaturi štela za nezadostno sankcijo v primerih hudih kršitev pogojev za sklenitev zakonske zveze,¹⁹ ko denimo zakonca sploh nista izjavila svojega soglasja, ali ko zakonska zveza ni bila sklenjena pred državnim organom, temveč na primer pred naključnim mimoidočim.²⁰

Neobstoječa zakonska zveza ne ustvarja pravnih učinkov, saj se šteje, da taka zakonska zveza sploh ni nastala (42. člen DZ). Gre za t. i. učinek *ex tunc*, od »sklenitve« zakonske zveze.²¹ Pravne posledice zakonske zveze ne nastanejo niti med osebama, ki sta »sklenili« zakonsko zvezo niti v razmerju do otrok, ki se rodijo v taki zakonski zvezi. Do pravnih

14 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 26.

15 Novak B., 2015, str. 76; Novak B., 2017-I, str. 52; Zupančič K., 1999, str. 55.

16 Weber N., 2018, str. 32.

17 Pojem pogoji za obstoj zakonske zveze je uporabljal že Temeljni zakon o zakonski zvezi (Uradni list SFRJ, št. 28/65 – v nadaljevanju TZZZ). Če pogoji za obstoj niso bili izpolnjeni, je bila zakonska zveza neobstoječa. Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 51.

18 Kraljić S., 2019, str. 116. Razveljavitev zakonske zveze, s t. i. učinkom *ex tunc*, je DZ ohranil kot sankcijo za neizpolnjevanje drugih pogojev, ki morajo prav tako biti podani ob sklenitvi zakonske zveze. Weber N., 2018, str. 32; Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 27.

19 Novak B., 2017-I, str. 54; Novak B., 2015, str. 78.

20 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 164; Novak B., 2017-I, str. 54.

21 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 26 in nasl.

posledic, kot jih ustvarja zakonska zveza, lahko pride le, če so podani pogoji za pravno priznanje zunajzakonske skupnosti.²²

Ugotovitev neobstoja zakonske zveze je zakonski spor (80. člen Zakona o nepravdnem postopku, Uradni list RS, št. 16/19 – v nadaljevanju ZNP-1),²³ ki se rešuje po pravilih nepravdnega postopka. Postopek za neobstoj zakonske zveze se začne na predlog (2. člen in prvi odstavek 81. člena ZNP-1).²⁴

2.1.1. Različnost spolov bodočih zakoncev

Pogoj različnosti spolov partnerjev izhaja že iz definicije zakonske zveze,²⁵ saj je zakonska zveza »življenjska skupnost moža in žene«. S tem je zakonska zveza še vedno pridržana zgolj za raznospolne partnerje. Država istospolnim partnerjem, v skladu s stališčem Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) v zadevi *Schalk in Kopf proti Avstriji*,²⁶ ni dolžna zagotoviti pravice do sklenitve zakonske zveze. Zakonsko zvezo sme pridržati samo za različnospolne partnerje, čeprav URS pri terminu »zakonca« ne izhaja iz različnosti spolov in zaradi tega ne onemogoča sklenitve zakonske zveze istospolnim partnerjem.²⁷ Istospolni partnerji imajo od uveljavitve Zakona o partnerski zvezi (Uradni list RS, št. 33/16 – v nadaljevanju ZPZ) možnost skleniti partnersko zvezo. Partnerska zveza je življenjska skupnost dveh žensk ali dveh moških, ki ima na vseh pravnih področjih, razen pri posvojitvi in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, enake pravne posledice kakor zakonska zveza.²⁸ Za sklenitev partnerske zveze se smiselno uporabljajo določbe o sklenitvi zakonske zveze (šesti odstavek 4. člena ZPZ). Pred uveljavitvijo ZPZ je bil istospolnim na voljo institut registrirane istospolne partnerske skupnosti, ki ga je urejal Zakon o registraciji partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05, 55/09, 18/16).

DZ zahteva, da sta zakonca različnega spola, ker je pomen zakonske zveze tudi v zasnovanju družine (drugi odstavek 3. člena DZ).²⁹ Ni pa to več edini pomen zakonske zveze, saj literatura šteje, da je DZ kot dodatne pomene označil tudi medsebojno čustveno

22 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 164.

23 To, da je ugotovitev neobstoja zakonske zveze zakonski spor, je zagovarjala že Novak. Glej Novak B., 2017-I, str. 55.

24 DZ govori o tožbi za ugotovitev neobstoja zakonske zveze (43. in 44. člen DZ), vendar se po 217. členu ZNP-1, ki je *lex posteriori* v razmerju do DZ, do uskladitve DZ z ZNP-1 tožba šteje za predlog.

25 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 152.

26 Sodba ESČP, št. 30141/04 z dne 24. 6. 2010 – baza HUDOC.

27 Kraljić S., 2019, str. 102.

28 Novak B., Filipčič K., Kogovšek Šalamun N., v: Korošec D. (ur.), Filipčič K. (ur.), Zdolšek S. (ur.), 2018, str. 559.

29 Weber meni, da je ohranitev pomena zakonske zveze v uvodnih določbah DZ važna ob povezavi z ZPZ, ki napotuje na poglavje o zakonski zvezi v DZ, saj bi sicer bila mogoča interpretacija, da je tudi pomen zvez, ki jih ureja ZPZ, v zasnovanju družine (Weber N., 2018, str. 28). Vendar se zaradi načelne določbe ZPZ, da ima partnerska zveza na vseh področjih enake pravne posledice kot zakonska zveza, za partnersko zvezo smiselno uporabljajo vse določbe DZ o zakonski zvezi (razen določbe glede postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo in glede skupne posvojitve), torej tudi določba glede pomena zakonske zveze (Novak B., 2017-II, str. 142).

navezanost partnerjev, vzajemno spoštovanje, razumevanje, zaupanje in medsebojno pomoč (20. člen DZ).³⁰ Tudi ta krog pomenov ni zaključen, saj vsak posameznik pripisuje zakonski zvezi drugačen pomen.³¹ Določba ZZZDR, ki je edini pomen zakonske zveze videla v zasnovanju družine, je bila tarča kritik,³² saj bi ob togi razlagi lahko onemogočala sklenitev zakonske zveze osebam, ki ne morejo ali nočejo imeti otrok. Ker ustava zagotavlja svobodo odločanja o rojstvih otrok, so se pojavljala stališča, da je treba določbo o pomenu zakonske zveze *de lege ferenda* odpraviti.³³

Pogoj različnosti spolov partnerjev mora obstajati v trenutku sklenitve zakonske zveze. Na veljavnost zakonske zveze ne vpliva, če je oseba kasneje spremenila spol in se sedaj šteje za pripadnika drugega spola.³⁴ Po kirurški spremembi spola je treba namreč spol osebe presoditi na novo, saj je ESČP v zadevi *Goodwin proti Združenemu kraljestvu*³⁵ odstopilo od tedanje prakse, vzpostavljene z zadevama *Rees proti Združenemu kraljestvu*³⁶ in *Cossey proti Združenemu kraljestvu*,³⁷ da se spol osebe presoja po bioloških kriterijih.³⁸ Del literature se ne strinja s tem, da sprememba spola po sklenitvi zakonske zveze ne vpliva na veljavnost zakonske zveze. Meni, da morajo partnerji zaradi definicije zakonske zveze iz 3. člena DZ pogoj različnosti spola izpolnjevati tudi ves čas trajanja zakonske zveze.³⁹ Pravno pogojevanje priznanja spremembe spola med trajanjem zakonske zveze s predhodno razvezo obstoječe zakonske zveze oziroma njenim preoblikovanjem v registrirano partnerstvo po mnenju ESČP v zadevi *Hämäläinen proti Finski*⁴⁰ ne krši Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 8/10, Mednarodne pogodbe, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP).⁴¹ To pomeni, da država lahko zadrži priznanje spremembe spola, dokler se obstoječa zakonska zveza ne preoblikuje v partnersko zvezo ali se razveže. Vendar dokument Sveta Evrope »Človekove pravice in spolna identiteta«,⁴² sprejet na podlagi 3. člena Yogyakarta načel, in Yogyakarta načela državam članicam priporočajo, da z zakonodajo spremembe spola ne pogojujejo z razvezo zakonske zveze.⁴³

30 Novak B., 2017-I, str. 49 in 51; Kraljić S., 2019, str. 110–112.

31 Novak B., 2017-I, str. 49. Podobno Kraljić, 2019, str. 46.

32 Žnidaršič V., Zbornik znanstvenih razprav 2/2000, str. 7–9; Novak B., Pravna praksa 16/2000, str. 12 in nasl.

33 Žnidaršič V., Zbornik znanstvenih razprav 2/2000, str. 7.

34 Novak B., 2015, str. 7. Drugače Kraljić S., 2019, str. 117.

35 Sodba ESČP, št. 28957/95 z dne 11. 7. 2002 – baza HUDOC.

36 Sodba ESČP, št. 9532/81 z dne 17. 10. 1986 – baza HUDOC.

37 Sodba ESČP, št. 10843/84 z dne 27. 9. 1990 – baza HUDOC.

38 Novak B., 2015, str. 76.

39 Kraljić S., 2019, str. 117 in nasl.

40 Sodba ESČP, št. 37359/09 z dne 16. 7. 2014 – baza HUDOC.

41 Kraljić S., 2019, str. 118.

42 Poglavje V, točka 6, Human rights and gender identity, na URL: <https://rm.coe.int/16806da753> (11. 5. 2019).

43 Novak B., 2015, str. 77.

2.1.2. Soglasje bodočih zakoncev

Soglasje je pogoj za nastanek vsakega dvostranskega pravnega posla.⁴⁴ Bodoča zakonca morata zato svojo željo po sklenitvi zakonske zveze, izjaviti soglasno. Vsebine te izjave bodoča zakonca ne smeta modificirati niti ji postaviti roka ali pogoja.⁴⁵ Kljub temu ni nujno, da izjava katerega od bodočih zakoncev ustreza njegovi pravi volji.⁴⁶ Na obstoj zakonske zveze namreč ne vpliva dejstvo, da je bila izjava izsiljena, dana v zmoti, brez namena skupnega življenja ali da je bodoča zakonca glede na svojo zrelost in duševno stanje nista bila zmožna podati. Ta vprašanja so odločilna pri presoji veljavnosti zakonske zveze.⁴⁷ Izjavo morata podati osebno⁴⁸ in sočasno,⁴⁹ saj DZ, za razliko od ZZZDR, ne omogoča sklenitve zakonske zveze po pooblaščenju.⁵⁰

2.1.3. Civilna sklenitev zakonske zveze

DZ, skladno z ustavnim načelom ločitve države in verskih skupnosti in ustavno zahtevo, da se zakonska zveza sklepa pred državnim organom, ohranja obligatorno civilno sklenitev zakonske zveze.⁵¹ To pomeni, da pravne učinke ustvarja le zakonska zveza, sklenjena pred pristojnim državnim organom, ne pa tudi zakonska zveza, sklenjena po verskih pravilih. Zakonsko zvezo po verskih pravilih lahko partnerja skleneta neodvisno od tega, kdaj oziroma če sploh skleneta civilno zakonsko zvezo.⁵²

Pristojnost za sklenitev zakonske zveze je v DZ opredeljena drugače, kot je bila v ZZZDR. ZZZDR je namreč določal, da se zakonska zveza sklene pred načelnikom upravne enote ali od njega pooblaščen osebno ob navzočnosti matičarja (prvi odstavek 28. člena ZZZDR). Po DZ se zakonska zveza, poleg sklenitve pred matičarjem in načelnikom ali od njega pooblaščen osebno, lahko sklene še pred matičarjem in županom ter na željo bodočih zakoncev tudi samo pred matičarjem. Župani imajo po DZ zakonsko pooblastilo za sklepanje zakonskih zvez,⁵³ vendar samo na območju občine, katere župani so.⁵⁴ Podeljevanje

44 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 152; Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 233, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

45 Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 51.

46 Zupančič K., 1999, str. 56.

47 Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 51.

48 Zupančič K., 1999, str. 56.

49 Kraljić S., 2019, str. 121.

50 Novak B., 2017-I, str. 59.

51 Novak B., 2017-I, str. 52.

52 Novak B., 2015, str. 30.

53 Predlog DZ v javni razpravi (31. 5. 2016) pristojnosti za sklenitev zakonske zveze županu ni podeljeval, str. 83 in 158, na URL: http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/druzina/Druzinski_zakonik-_JR_31_5_2016.doc (16. 3. 2019). Možnost sklenitve zakonske zveze pred županom je bila uvedena zaradi pogostih želj zakoncev. Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 239, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

54 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 239, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

pooblastila za sklepanje zakonske zveze županom kot organom lokalnih skupnosti je bilo v času veljavnosti ZZZDR sporno zaradi ustavne zahteve, da se zakonska zveza sklene pred državnim organom. Župan je bil lahko pooblaščenec le ob predpostavki, da se pooblastilo ni nanašalo na njegovo funkcijo, ampak na njega kot (navadnega) državljanu.⁵⁵

Na vprašanje, kdo je lahko od načelnika pooblaščen osebno DZ, enako kot ZZZDR, ne ponuja odgovora. Zagotovo bo ta oseba lahko kdor koli od načelniku podrejenih uslužbencev na upravni enoti, ampak najbrž ne matičar, saj ima po eni strani že druge naloge v zvezi s sklepanjem zakonske zveze, po drugi strani pa ima tudi sam neposredno pooblastilo za sklepanje zakonskih zvez. Župani, katerim so načelniki do sedaj podeljevali pooblastila, imajo po DZ neposredno zakonsko pooblastilo za sklepanje zakonskih zvez.⁵⁶ Lahko pa bo ta pooblaščen osebno župan druge (denimo sosednje) občine, ki bo še vedno potreboval posebno pooblastilo,⁵⁷ a se bo moralo pooblastilo nanašati na župana kot (navadnega) državljanu.⁵⁸ Zaradi ločitve države in verskih skupnosti pooblaščen osebno ne sme biti verski subjekt.⁵⁹ Načelnik je smel v času veljavnosti ZZZDR podeliti pooblastilo kateri koli osebi, ki je izpolnjevala pogoje (tudi za enkratno sklenitev zakonske zveze), določene s Pravilnikom o sklepanju zakonske zveze (Uradni list RS, št. 67/13, 32/15, 15/17, 66/17 – v nadaljevanju Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13). To omogoča tudi novi Pravilnik o sklepanju zakonske zveze in ponovitvi slovesnosti ob jubileju sklenitve zakonske zveze (Uradni list RS, št. 66/17 – v nadaljevanju Pravilnik o sklepanju zakonske zveze). Pogoji, ki jih mora pooblaščen osebno izpolnjevati, so nanizani v 3. členu Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.⁶⁰ Kljub vsemu bo moral načelnik pri podelitvi pooblastila spoštovati še ostala zakonska in ustavna pravila, predvsem načelo ločitve države in verskih skupnosti.⁶¹

Državljanu Republike Slovenije lahko zakonsko zvezo sklenejo tudi pred konzulatom Republike Slovenije v tujini, če temu ne nasprotuje država, v kateri je konzulat ali če je tako določeno z mednarodno pogodbo (112. člen Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku, Uradni list RS, št. 56/99, 45/08 – v nadaljevanju ZMZPP).

55 Samardžić M., Pravna praksa 37/2009, str. 13.

56 Praksa podeljevanja pooblastila županom izhaja iz stare ureditve upravnega sistema, ko je občina kot del državne organizacije imela pristojnost za sklepanje zakonskih zvez. Novak B., 2017-I, str. 53.

57 Kotnik Hriberšek M., Pravna praksa 2/2018, str. 21.

58 Samardžić M., Pravna praksa 37/2009, str. 13.

59 Prenos pooblastila za sklepanje zakonske zveze na verski subjekt preprečuje načelo nevtralnosti do konfesij. Subjekt, ki izvaja javno pooblastilo, namreč predstavlja državo, ki mora biti nevtralna in se z nobeno vero ne sme identificirati. Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 27 in nasl.

60 Osebno mora biti državljan Republike Slovenije, v okolju mora uživati ugled in spoštovanje, imeti mora sposobnost javnega nastopanja, je poslovno sposobna in aktivno obvlada slovenski jezik, ter na območjih lokalnih skupnosti, kjer sta poleg slovenskega jezika uradna tudi italijanski ali madžarski jezik, zna aktivno še jezik narodne skupnosti (3. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze).

61 Novak B., 2017-I, str. 52 in nasl.

2.2. POGOJI ZA VELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

Pogoji za veljavnost zakonske zveze se delijo na zakonske zadržke in na druge pogoje za veljavnost zakonske zveze. DZ, enako kot ZZZDR pred njim, pojma zakonski zadržki ne pozna. Uporabljal ga je TZZZ,⁶² od koder ta pojem izhaja. Kljub temu, da ga kasnejša zakona nista sprejela, se je ohranil tako v teoriji kot sodni praksi. Zakonski zadržki so oblikovani negativno kot ovire, ki preprečujejo nastanek veljavne zakonske zveze.⁶³ Obstoj katerega od zakonskih zadržkov ob sklenitvi zakonske zveze je vzrok neveljavnosti sklenjene zakonske zveze (45. člen DZ). Zakonski zadržki so: pomanjkanje svobodne izjave volje (23. člen DZ), mladoletnost (24. člen), nerazsodnost in začasna razsodnost (25. člen DZ), obstoječa zakonska (ali partnerska) zveza (26. člen DZ), sorodstvo (prvi odstavek 27. člena DZ) in posvojitev (drugi odstavek 27. člena DZ).

Druga dva pogoja za veljavnost zakonske zveze sta pogoj sočasne navzočnosti in pogoj namena oblikovanja skupnega življenja bodočih zakoncev.⁶⁴ V nasprotju z zakonskimi zadržki sta ta dva pogoja oblikovana pozitivno.⁶⁵ Za veljavno zakonsko zvezo morata biti podana ob sklenitvi zakonske zveze, sicer je zakonska zveza zaradi bistvene kršitve pri sklepanju zakonske zveze neveljavna (47. člen DZ).

2.2.1. Zakonski zadržki

2.2.1.1. Pomanjkanje svobodne izjave volje

Svoboda odločanja za sklenitev zakonske zveze je temelj zakonske zveze.⁶⁶ Za veljavno sklenitev zakonske zveze je zato potrebna svobodno izjavljena volja⁶⁷ obeh bodočih zakoncev, da želita drug z drugim skleniti zakonsko zvezo⁶⁸ (23. člen DZ).⁶⁹ Svobodne privolitve ni, če

62 TZZZ je med zakonske zadržke prišteval tudi zadržek svaštva, ki ga ZZZDR kasneje ni prevzel. Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 52.

63 Zupančič K., 1999, str. 55.

64 Novak B., 2015, str. 79.

65 Novak B., 2017-I, str. 55.

66 Novak B., 2017-I, str. 51.

67 DZ namesto besedne zveze »svobodna privolitev« uporablja besedno zvezo »svobodna izjava volje«.

68 DZ ne uporablja besedne zveze »zakonska zveza ni veljavna«, kot jo je ZZZDR, temveč »zakonske zveze ne more skleniti«, ker o neveljavnosti govori šele v nadaljevanju. Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 234, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

69 Zahteva po svobodni privolitvi za sklenitev zakonske zveze je vsebovana tudi v številnih mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah. Splošna deklaracija OZN o človekovih pravicah v drugem odstavku 16. člena določa: »Zakonska zveza se sme skleniti samo s svobodno in polno privolitvijo obeh bodočih zakoncev. [...]«; Mednarodni pakt o političnih in državljskih pravicah (Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 7/71; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, 28/93, 20/99, 35/08, 87/11, 42/13, 28/17, Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13, 5/17) v tretjem odstavku 23. člena določa: »Vsaka zakonska zveza se sme skleniti samo s svobodno in polno privolitvijo obeh bodočih zakoncev.«; Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 7/71; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, 28/93, 20/99, 35/08, 87/11, 42/13, 28/17, Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13, 5/17) v prvi točki prvega odstavka 10. člena določa: » [...] V sklenitev zakonske zveze morata bodoča zakonca svobodno

je izjava katerega od njiju izsiljena ali dana v zmoti. Prisila in zmota sta klasični napaki volje, ki vplivata na pomanjkanje svobodne izjave volje.⁷⁰

Izsiljena privolitev je v DZ definirana enako, kot je bila v ZZZDR,⁷¹ saj tudi DZ šteje, da je izjava volje za sklenitev zakonske zveze izsiljena, če jo je zakonec dal iz strahu, povzročenim z resno grožnjo. Ne glede na to, kdo povzroča grožnjo – drug zakonec ali tretja oseba – je bistveno to, da je grožnja resna in da povzroča strah. Kdaj je neka grožnja, ki povzroči strah, resna, se presoja v vsakem konkretnem primeru posebej. Pri tem je odločilna okoliščina, da do sklenitve zakonske zveze brez te grožnje ne bi prišlo.⁷² Zakonska zveza, sklenjena pod prisilo, ni le neveljavna (45. člen DZ), temveč je prisilna sklenitev zakonske zveze tudi kazniva (132.a člen⁷³ Kazenskega zakonika, Uradni list RS, št. 50/12, 6/16, 54/15, 38/16, 27/17 – v nadaljevanju KZ-1).⁷⁴

Privolitev je dana v zmoti glede osebe zakonca, če je zakonec mislil, bodisi da sklepa zakonsko zvezo s pravo osebo, vendar je zakonsko zvezo sklenil z drugo (zmota v fizični osebi), bodisi je mislil, da sklepa zakonsko zvezo z določeno osebo, ki pa ni tista, za katero se je izdajala (zmota v civilni osebi). DZ zmoto o fizični in zmoto o civilni osebi opredeljuje enako kakor ZZZDR.⁷⁵ Toda DZ kot pravno relevantno zmoto priznava le zmoto o osebi zakonca, medtem ko je ZZZDR poleg zmote o osebi poznal še zmoto o bistvenih lastnostih zakonca. Privolitev je bila dana v zmoti glede bistvenih lastnosti zakonca, če so te lastnosti bile takšne, da so delale zakonsko zvezo nevzdržno in bi drugega zakonca odvrnile od sklenitve zakonske zveze, če bi zanje vedel (četrti odstavek 17. člena ZZZDR). S črtanjem zmote o bistvenih lastnostih se je zakonodajalec odzval na kritike v literaturi, da so bistvene lastnosti, ki povzročajo nevzdržnost zakonske zveze tudi razvezni razlog,⁷⁶ da se zmota o bistvenih lastnostih v posameznih primerih prekriva z zmoto v civilni osebi⁷⁷ in da je sporna tudi z vidika pravnega načela o varstvu šibkejših in rehabilitaciji obsojenih, ker je ZZZDR omogočal razveljavitev vseh zakonskih zvez s težko bolnimi in nekdam obsojenimi.⁷⁸

privoliti.«.

70 Zupančič K., 1999, str. 55.

71 Weber N., 2018, str. 33.

72 Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 52.

73 KZ-1 v 132.a členu določa naslednje: »(1) Kdor s silo ali grožnjo, da bo uporabil silo, ali z zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja drugega prisili v sklenitev zakonske zveze ali v vzpostavitev podobne skupnosti, ki je v skladu z zakonom v določenih pravnih posledicah izenačena z zakonsko zvezo, se kaznuje z zaporom do treh let. (2) Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka proti mladoletni osebi ali slabotni osebi, se kaznuje z zaporom do petih let.«.

74 Novak B., Filipčič K., Kogovšek Šalamun N. v: Korošec D. (ur.), Filipčič K. (ur.), Zdolšek S. (ur.), 2018, str. 550–564; Deisinger M., 2017, str. 177–178.

75 Novak B., 2017-I, str. 55.

76 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 153.

77 Novak B., 2017-I, str. 55; Schwab D., 2016, str. 39.

78 Novak B., 2017-I, str. 56.

2.2.1.2. Mladoletnost

Ženitna sposobnost oziroma sposobnost za sklenitev zakonske zveze se v naši ureditvi pridobi s pridobitvijo popolne poslovne sposobnosti,⁷⁹ zato zakonske zveze ne more skleniti otrok⁸⁰ (prvi odstavek 24. člena).⁸¹ Kljub temu sme sodišče otroku⁸² iz utemeljenih razlogov⁸³ dovoliti sklenitev zakonske zveze (spregled ali dispenz zadržka mladoletnosti⁸⁴). Po ZZZDR je bil za izdajo dovoljenja pristojen center za socialno delo (v nadaljevanju CSD), a je z reformo družinske zakonodaje prišlo do prenosa stvarne pristojnosti za spregled vseh vrst zadržkov s CSD na sodišča.⁸⁵ O spregledu zadržka tako ne odloča več upravni organ v upravnem postopku, ampak sodišče v nepravdnem postopku. CSD odslej le še vsebinsko pripravi dokumentacijo, na podlagi katere odloči sodišče,⁸⁶ saj ima po DZ le še svetovalno in strokovno vlogo.⁸⁷ Morebitna s strani CSD izdana odločba o spregledu zadržka bi bila nična.⁸⁸

DZ je spregled mladoletnosti vezal še na sočasno izpolnjenost dodatnih dveh pogojev, in sicer pogoja minimalne starosti in pogoja telesne ter duševne zrelosti. Mladoletnik mora biti star najmanj 15 let, prav tako pa mora biti tako duševno in telesno zrel, da razume pomen in posledice pravic ter obveznosti, ki nastanejo s sklenitvijo zakonske zveze (drugi odstavek 24. člena). ZZZDR teh dveh pogojev ni izrecno določal. Kljub temu je pogoj telesne in duševne zrelosti veljal že tedaj.⁸⁹ Čeprav starostna meja v ZZZDR ni bila jasno začrtana, zaradi posebnega varstva otrok ni smela biti prenizka.⁹⁰ Sodna praksa iz časa TZZZ je najnižjo starostno mejo postavila pri 14. letih. Medtem ko se je v teoriji oblikovalo stališče, da

79 Zupančič, 1999, str. 55.

80 Resolucija Evropskega parlamenta z dne 4. oktobra 2017 o preprečevanju porok otrok (sprejeta besedila, P8_TA(2017)0379) si prizadeva za odpravo porok otrok. Šteje jih za obliko prisilne poroke, »saj otroci glede na svojo starost sami po sebi niso zmožni dati polne, prostovoljne in informirane privolitve k poroki in času poroke.« Poudarja, da jih je treba obsoditi, ker »pomenijo kršitev otrokovih pravic in nasilje nad ženskami in dekletki«, na URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0379_SL.html (27. 4. 2019). Tudi Resolucija Evropskega parlamenta z dne 4. julija 2018 z naslovom Zunanji strategiji EU proti zgodnjim porokam in prisilnim porokam naproti (sprejeta besedila, P8_TA(2018)0292) »poziva zakonodajalce v državah članicah EU in tretjih državah, naj določijo, da je najnižja enotna starost za poroko 18 let.« Prav tako »poziva države članice EU, ki tega še niso storile, naj v svojo zakonodajo vpišejo popolno prepoved otroških, zgodnjih in prisilnih porok«, na URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0292_SL.html (27. 4. 2019).

81 ZZZDR je v 18. členu določal, da zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki še ni stara 18. let.

82 Po 5. členu DZ je otrok »oseba, ki še ni dopolnila 18 let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost«. Iz tega izhaja, da lahko zakonsko zvezo sklene oseba, ki je dopolnila 18 let in oseba, ki še ni dopolnila 18 let, vendar je popolno poslovno sposobnost pridobila pred polnoletnostjo bodisi z odločbo sodišča, ker je postala roditelj, bodisi s sklenitvijo zakonske zveze z dovoljenjem sodišča (prej: centra za socialno delo), ki pa je še pred polnoletnostjo prenehala. Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 55; Zupančič K., 1999, str. 66.

83 Zupančič denimo za utemeljeni razlog navaja nosečnost. Zupančič K., 1999, str. 57.

84 Zupančič K., 1999, str. 57.

85 Predlog DZ (21.12. 2016), str. 43, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

86 Predlog DZ (21.12. 2016), str. 41, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

87 Predlog DZ (21.12. 2016), str. 31, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

88 Prva točka prvega odstavka 279. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06, 105/06, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13 – v nadaljevanju ZUP); Kerševan E., v: Kerševan E., Androjna V., 2017, str. 109.

89 Zupančič K., 1999, str. 57.

90 Novak B., 2015, str. 81.

bi bila najnižja starost 15 let, ker je ta starost določena tudi za druge strogo osebne pravne posle.⁹¹

Sodišče mora zrelost otroka presoјati tako z vidika duševne kot z vidika telesne zrelosti. Duševna zrelost je odločilna za presojo razsodnosti, telesna pa za uresničitev temeljnega pomena zakonske zveze – zasnovanja družine. *Ratio* starostne meje je varstvo otrokove pravice do izobrazbe in varstvo pred najstniškimi nosečnostmi zaradi prezgodnjih spolnih odnosov.⁹²

Otrok, ki je dopolnil 15 let, doseže spregled zadržka mladoletnosti v nepravdnem postopku (76. člen ZNP-1). Pred odločitvijo mora sodišče zaslišati mladoletnika, ki želi skleniti zakonsko zvezo, osebo, s katero jo želi skleniti in starša oziroma skrbnika mladoletnika (78. člen ZNP-1). Sodišče sme pridobiti mnenje CSD, če ga pridobi po pravilih nepravdnega postopka, ga tudi upošteva (29. člen DZ in 79. člen ZNP-1). Sodišče o dovolitvi sklenitve zakonske zveze mladoletniku odloči s sklepom, ki velja samo za sklenitev zakonske zveze z osebo, ki je v njem navedena kot bodoči zakonec mladoletnika.⁹³ Zakonska zveza, ki jo sklene otrok brez dovoljenja (denimo z uporabo ponarejenih dokumentov),⁹⁴ je neveljavna (45. člen DZ).

2.2.1.3. Nerazsodnost in začasna razsodnost

Zakonske zveze ne more skleniti nerazsodna oseba ali začasno razsodna oseba, ki zaradi vzroka, ki povzroča njeno nerazsodnost, ni sposobna z drugim zakoncem oblikovati skupnosti z vsebino, kot jo določa DZ (25. člen DZ).⁹⁵ Za sklenitev zakonske zveze je namreč potrebna trajnejša razsodnost.⁹⁶

Četudi DZ nerazsodnosti ne definira, velja,⁹⁷ da je oseba nerazsodna, če je pri njej podan bodisi defekt razuma bodisi defekt volje. Če ima oseba defekt razuma, pomeni, da ne razume pomena in posledic, ki jih prinaša sklenitev zakonske zveze. Medtem ko oseba z defektom volje ni sposobna ravnati s pravilnim razumevanjem.⁹⁸ Nerazsodnost je lahko trajna ali trenutna,⁹⁹ saj so njeni vzroki različni. Tipični primer so različne duševne bolezni.¹⁰⁰ Posebna omemba težje duševno prizadete osebe zato ni potrebna, ker je zajeta že v pojmu

91 Zupančič, 1999, str. 57.

92 Novak B., 2017-I, str. 56 in nasl.

93 Kraljić S., 2019, str. 133.

94 Kukec B., 2004, str. 121.

95 ZZZDR je v 19. členu določal, da zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki je težje duševno prizadeta ali nerazsodna.

96 Novak B., v: Juhart M. (red.), Možina D., Novak B., Polajnar-Pavčnik A., Žnidaršič Skubic V., 2011, str. 85 in nasl.

97 Kraljić S., 2019, str. 135.

98 Zupančič K., 1999, str. 57; Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 154; Schwab D., 2009, str. 37.

99 Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 55.

100 Zupančič K., 1999, str. 57.

nerazsodne osebe.¹⁰¹ Če matičar ob prijavi namena sklenitve zakonske zveze oceni, da oseba nima potrebne razsodnosti za sklenitev zakonske zveze, upravna enota z odločbo zavrne sklenitev zakonske zveze.¹⁰²

ZZZDR je namesto izraza »začasno razsodna oseba« uporabljal pojem »težje duševno prizadeta oseba«, kar je literatura štela za nepravilno. ZZZDR bi namreč lahko zaradi avtomatične vključitve duševne prizadetosti med ovire za sklenitev zakonske zveze nevarno ogrozil posameznikovo pravico do sklenitve zakonske zveze.¹⁰³ Po DZ je zakonska zveza dveh duševnih bolnikov, ki sta ob sklenitvi zakonske zveze razsodna in sta izrazila resnično in resno mišljeno voljo za sklenitev zakonske zveze, veljavna, če sta hkrati tudi sposobna oblikovati življenjsko skupnost, kot jo določa DZ.¹⁰⁴ Začasne razsodnosti ne morejo presojati osebe pristojne za sklepanje zakonske zveze, zato je pravilneje, da je opredeljena kot zakonski zadržek.¹⁰⁵ Zakonska zveza, sklenjena navkljub temu zadržku, je neveljavna (45. člen DZ). Volja nerazsodne osebe namreč ni svobodna, začasno razsodna oseba pa z drugim ni sposobna oblikovati življenjske skupnosti, kot jo določa zakon.¹⁰⁶

2.2.1.4. Obstoječa zakonska ali partnerska zveza

DZ ni odstopil od načela monogamnosti, saj je zakonska zveza življenjska skupnost enega moškega in ene ženske,¹⁰⁷ torej dveh oseb.¹⁰⁸ Oseba, ki je že sklenila zakonsko (ali partnersko)¹⁰⁹ zvezo, zato ne more skleniti nove zakonske zveze. Sklene jo lahko šele po prenehanju¹¹⁰ prejšnje zakonske (ali partnerske) zveze, četudi je bila ta neveljavna. Neveljavna zakonska zveza ima namreč do razveljavitve vse učinke veljavne zakonske zveze (54. člen DZ). Vendar, kot izhaja iz prakse ESČP v zadevi *V. K. proti Hrvaški*,¹¹¹ lahko nerazumno trajanje postopka za prenehanje zakonske zveze (v konkretnem primeru razveze) privede do kršitve 12. člena EKČP. Sklenitve zakonske zveze pa ne ovira dejansko skupno življenje partnerjev, saj s sklenitvijo zakonske zveze neformalna skupnost preneha.¹¹²

101 Weber N., 2018, str. 35.

102 Novak B., 2015, str. 82.

103 Novak B., v: Juhart M. (red.), Možina D., Novak B., Polajnar-Pavčnik A., Žnidaršič Skubic V., 2011, str. 85.

104 Novak B., 2017-I, str. 58.

105 Weber N., 2018, str. 35.

106 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 154.

107 Zupančič K., 1999, str. 58.

108 Weber N., 2018, str. 36.

109 DZ za razliko od predloga DZ danega v javno razpravo, ki je poznal poseben zadržek že sklenjene partnerske zveze, ne omenja partnerske zveze. Načelo monogamnosti velja tudi za partnersko zvezo (Kraljič, str. 136). To pomeni, da zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki je še v sklenjeni istospolni partnerski skupnosti (Novak B., v: Novak B. (red.), 2019, str. 119).

110 DZ, drugače kot ZZZDR, razveljavitve ne omenja posebej, saj jo prišteva k načinom prenehanja zakonske zveze. Glej 20. člen ZZZDR.

111 Sodba ESČP, št. 38380/08 z dne 27. 11. 2012 – baza HUDOC.

112 Novak B., 2015, str. 83.

Če matičar pri prijavi namena sklenitve zakonske zveze ugotovi, da je kateri od zakoncev še vedno v zakonski zvezi, vlogo za sklenitev zakonske zveze z odločbo zavrne.¹¹³ Zakonska zveza, sklenjena pred prenehanjem prejšnje, je neveljavna (45. člen DZ). Monogamnost, ki se odraža v tem zakonskem zadržku, je v našem pravnem sistemu tako pomembna vrednota, da je tudi kazenskopravno varovana. Sklenitev dvojne zakonske zveze je namreč v 188. členu KZ-1 opredeljena kot kaznivo dejanje.¹¹⁴

2.2.1.5. Sorodstvo

Zakonske zveze ne moreta skleniti sorodnika v ravni črti do katerega koli kolena ali sorodnika v stranski črti do vštetega četrtega kolena (prvi odstavek 27. člena DZ), saj je zakonska zveza dveh sorodnikov neveljavna (45. člen DZ). Zadržek sorodstva velja tako za polno sorodstvo kot za polsorodstvo. Zadržek je z DZ razširjen. Kajti ZZZDR je sorodnike v stranski črti našteval (21. člen ZZZDR), pri čemer je iz naštevanja izpustil bratove oziroma sestrine vnuke. Sklenitve zakonske zveze z vnukom svoje sestre ali brata zato ni prepovedoval. Najbrž jo je zaradi velike razlike v letih zakonodajalec štel za malo verjetno.¹¹⁵

Sorodstvo je zakonski zadržek tako zaradi genetskih razlogov kot zaradi ohranitve reda v rodbini.¹¹⁶ Zadržek sorodstva se sme iz utemeljenih razlogov spregledati, toda le med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester (tretji odstavek 27. člena DZ). Za spregled zadržka ni več pristojen CSD (23. člen ZZZDR), temveč sodišče.¹¹⁷ Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze med sorodnikoma je nepravdni (76. člen ZNP-1). Začne se na skupni predlog obeh bodočih zakoncev, saj zadržek obstaja pri obeh.¹¹⁸

Preden sodišče odloči, lahko zahteva mnenje CSD (79. člen ZNP-1). Toda, če sodišče mnenje CSD pridobi, ga mora tudi upoštevati (29. člen DZ). Zaradi pravice do izjave, mora sodišče dati obema bodočima zakoncema možnost, da v postopku sodelujeta. Sodišče o spregledu zadržka odloči s sklepom (31. člen ZNP-1), zoper katerega imata oba bodoča zakonca pravico do pritožbe.

113 Kraljić S., 2019, str. 137.

114 Kaznivo dejanje po 188. členu KZ-1 izvrši tako tisti, ki sklene novo zakonsko zvezo, četudi je že poročen, kot tudi tisti, ki sklene zakonsko zvezo z osebo, za katero ve, da je poročena. Pregon tega kaznivega dejanja se v primeru, da je prejšnja zakonska zveza prenehala, ustavi oziroma sploh ne začne. Glej Deisinger M., 2017, str. 346–348.

115 Novak B., 2015, str. 83.

116 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 236, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

117 O spregledu zadržka odloči sodnik posameznik okrožnega sodišča, ki je krajevno pristojno glede na stalno prebivališče predlagatelja postopka (druga alineja drugega odstavka 10. člena, 11. in 20. člen ZNP-1).

118 Drugi odstavek 77. člena ZNP-1.

2.2.1.6. Posvojitve

Zakonske zveze po DZ ne moreta skleniti posvojitelj in njegov posvojenec (drugi odstavek 27. člena DZ). Če jo kljub temu skleneta, je njuna zakonska zveza neveljavna (45. člen DZ). Enako je določal tudi ZZZDR (21. in 32. člen ZZZDR).

Zadržek posvojitve je določen ločeno od zadržka sorodstva, ker posvojitev ni sorodstvo.¹¹⁹ S posvojitvijo med posvojiteljem in posvojencem nastane enako razmerje, kot je med biološkimi starši in njihovimi otroki (9. člen DZ), zato je posvojitev zakonski zadržek,¹²⁰ ki ga ni mogoče spregledati. Zadržek posvojitve je ovira za sklenitev zakonske zveze le med posvojiteljem in posvojencem. To pomeni, da zadržka ni niti med posvojencem in sorodniki posvojitelja niti med potomci posvojenca in posvojiteljem oziroma posvojiteljevimi drugimi sorodniki.¹²¹

2.2.2. Drugi pogoji za veljavnost zakonske zveze

2.2.2.1. Pogoj sočasne navzočnosti

Pri sklenitvi zakonske zveze morata biti oba bodoča zakonca osebno navzoča, sicer je zakonska zveza neveljavna (prvi odstavek 47. člena DZ). DZ, v nasprotju z ZZZDR, ne pozna več instituta zastopanja enega od bodočih zakoncev po pooblaščenju.¹²² Po 30. členu ZZZDR je lahko upravna enota v posebno utemeljenih primerih dovolila, da je bil eden od zakoncev zastopan po pooblaščenju. Pooblastilo, katerega veljavnost je bila omejena na tri mesece, je moralo biti izdano v obliki javne listine, v kateri je morala biti oseba, s katero je želel pooblastitelj skleniti zakonsko zvezo, natančno navedena.¹²³ Za ta institut ni več potrebe, saj imata bodoča zakonca možnost skleniti zakonsko zvezo tudi zunaj uradnih prostorov.¹²⁴ Sklenitev zakonske zveze je zato odslej strogo osebno dejanje.

2.2.2.2. Namen oblikovanja skupnega življenja

Bodoča zakonca morata imeti namen oblikovati življenjsko skupnost.¹²⁵ Zakonska zveza, sklenjena zaradi zasledovanja kakšnega drugega namena, kot je namen skupnega oblikovanja življenjske skupnosti, je simulirana (navidezna ali fiktivna) zakonska zveza.¹²⁶ Sklenjena je namreč zgolj navidezno zaradi koristljubnih namenov,¹²⁷ kar je okoliščina, ki

119 Novak B., 2015, str. 83.

120 Zupančič K., 1999, str. 58; Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 236, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

121 Novak B., 2015, str. 83.

122 Novak B., 2017-I str. 59.

123 Novak B., 2015, str. 84.

124 Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 163.

125 DZ namesto izraza »namen skupnega življenja«, ki je bil vsebovan v ZZZDR, uporablja izraz »namen oblikovanja skupnega življenja«. Glej 35. člen ZZZDR in drugi odstavek 47. člena DZ.

126 Zupančič K., 1999, str. 59.

127 Novak B., 2015, str. 84.

povzroča neveljavnost zakonske zveze (drugi odstavek 47. člena DZ). Pogoju namena skupnega življenja bo vseeno zadoščeno tako v primeru, ko noben od zakoncev ni imel namena skupnega življenja, a sta zakonca po sklenitvi zakonske zveze vseeno vzpostavila življenjsko skupnost, kot tudi če le eden od njiju ni imel namena in je po sklenitvi zakonske zveze kljub temu živel z drugim zakoncem. Tak miselni pridržek se namreč ne upošteva.¹²⁸ Toda zgolj bivanje pod isto streho ne zadosti zahtevi po namenu skupnega življenja. Med osebama mora obstajati odnos kot med možem in ženo.¹²⁹

Nevarnost simuliranih zakonskih zavez naj bi bila po mnenju zakonodajalca pogostejša v primerih, ko je vsaj en od bodočih zakoncev tujec. DZ zato določa, da upravna enota izvede posebni ugotovitveni postopek, kadar je vsaj ena izmed oseb, ki nameravata skleniti zakonsko zvezo, tujec in se ob prijavi namere sklenitve zakonske zveze pojavijo razlogi za sum, da nimata namena oblikovati življenjske skupnosti, temveč nameravata skleniti zakonsko zvezo izključno ali predvsem z namenom pridobitve dovoljenja za prebivanje ali z namenom pridobitve državljanstva Republike Slovenije (četrti odstavek 30. člena DZ).¹³⁰

2.3. POGOJ O ODSOTNOSTI ZAKONSKIH PREPOVEDI

Zakonski prepovedi sta v naši ureditvi skrbništvo in nepopolna posvojitev. Značilnost zakonskih prepovedi je, da so tako kot zakonski zadržki oblikovane negativno, toda za razliko od zakonskih zadržkov ne povzročajo neveljavnosti zakonske zveze.¹³¹ Pomenijo prepoved, da osebi v določenem razmerju med seboj skleneta zakonsko zvezo. Če zakonsko zvezo kljub prepovedi skleneta, preneha razmerje, ki je oviralo sklenitev zakonske zveze.¹³²

2.3.1. Skrbništvo

Zakonsko zvezo lahko skrbnik in njegov varovanec v času trajanja skrbništva skleneta le z dovoljenjem sodišča (28. člen DZ), ki ga pridobita v nepravdnem postopku (76. člen ZNP-1). Predlog za dovoljenje sklenitve zakonske zveze morata skrbnik in njegov varovanec vložiti skupaj (drugi odstavek 77. člena ZNP-1). Sodišče sme pred odločitvijo pridobiti mnenje CSD, toda če ga pridobi, ga mora tudi upoštevati.¹³³ Sodišče o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem odloči s sklepom, zoper katerega lahko udeleženca postopka vložita pritožbo.

Po ZZZDR je pristojnost za dovolitev sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem imel CSD. Dovoljenje je smel izdati le, če so bili razlogi za to utemeljeni. DZ

128 Zupančič K., 1999, str. 59.

129 Glej sodbo Višjega sodišča v Ljubljani, št. IV Cp 2970/2016 z dne 24. 11. 2016 – baza SOVS.

130 Novak B., 2017-I, str. 60.

131 Zupančič K., 1999, str. 55.

132 Novak B., 2015, str. 85.

133 Določba 79. člena ZNP-1 in 29. člen DZ.

tega pogoja ne določa. Kljub temu se je v literaturi pojavilo stališče, da mora sodišče presoditi, ali so za sklenitev zakonske zveze med varovancem in skrbnikom podani utemeljeni razlogi.¹³⁴

Zakonska zveza, sklenjena med skrbnikom in njegovim varovancem, ni neveljavna (glej 45. člen DZ). Razmerje skrbništva je zato tudi po DZ zakonska prepoved in ne zakonski zadržek, kajti posledica neupoštevanja zakonskega zadržka je neveljavnost zakonske zveze.¹³⁵ DZ skrbništvo (tako kot ZZZDR prej) sistematično nepravilno uvršča v tretje poglavje z naslovom »Pogoji za veljavnost«.¹³⁶

V času ZZZDR je veljalo, da je posledica sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem brez dovoljenja *ipso facto* prenehanje razmerja skrbništva,¹³⁷ čeprav ZZZDR te posledice ni izrecno določal. Tudi DZ prenehanja skrbništva v primeru sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem ne omenja, in sicer niti, če je do sklenitve zakonske zveze prišlo z dovoljenjem sodišča niti, če je do sklenitve zakonske zveze prišlo brez dovoljenja. Smiselno je, da skrbništvo s sklenitvijo zakonske zveze preneha, razen če sodišče ob podelitvi dovoljenja za sklenitev zakonske zveze ne odloči, da skrbništvo, kljub sklenitvi zakonske zveze, obstaja še naprej. Kajti zahteva po dovoljenju je brez pomena, če skrbništvo s sklenitvijo zakonske zveze preneha v vseh primerih.¹³⁸ Tudi predlagatelj DZ je v obrazložitvi zapisal, da skrbništvo, v primeru, ko je do sklenitve zakonske zveze prišlo z dovoljenjem sodišča, obstaja še naprej.¹³⁹ Takrat lahko sodišče odloči, bodisi da bo funkcijo skrbnika še naprej opravljal zakonec, bodisi da bo funkcijo skrbnika zaradi kolizije interesov med zakoncema opravljala druga oseba. Obstaja tudi možnost, da sodišče presodi, da varovanec po sklenitvi zakonske zveze skrbnika ne potrebuje več, in zato odloči, da skrbništvo med njima preneha.¹⁴⁰

Sodišče sme, če je to potrebno, ponovno vzpostaviti tudi skrbništvo med varovancem in skrbnikom, ki je prenehalo zaradi sklenitve zakonske zveze med njima brez dovoljenja. Lahko pa sodišče zakoncu zaradi kolizije interesov imenuje drugega skrbnika.¹⁴¹

Če pri varovancu poleg zakonske prepovedi obstaja še kakšen zakonski zadržek, denimo mladoletnost ali nerazsodnost, je zakonska zveza, ki jo sklene s svojim skrbnikom, iz tega razloga neveljavna.¹⁴²

134 Kraljić S., 2019, str. 142 in nasl.

135 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 155.

136 Geč-Korošec M., Kraljić S., 2000, str. 58.

137 Zupančič K., 1999, str. 59; Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 156.

138 Novak B., 2017-I, str. 60 in nasl.

139 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 237, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

140 Novak B., 2017-I, str. 61.

141 Novak B., 2015, 85.

142 Novak B., 2015, str. 85; Kraljić S., 2019, str. 143.

2.3.2. Nepopolna posvojitve

Nepopolna posvojitve, ki je bila dopustna po Temeljnem zakonu o posvojitvi (Uradni list FLRJ, št. 30/47, 24/52, Uradni list SFRJ, št. 10/65), je zakonska prepoved tudi v novi ureditvi, pod pogojem, da še vedno obstaja kakšen nepopolni posvojitelj in nepopolni posvojenec, ki bi želela skleniti zakonsko zvezo.¹⁴³ V tem primeru lahko nepopolni posvojitelj in njegov posvojenec zakonsko zvezo skleneta samo z dovoljenjem sodišča (prvi odstavek 296. člen DZ). Zakonska zveza, sklenjena brez dovoljenja sodišča, ni neveljavna.¹⁴⁴ S sklenitvijo zakonske zveze med nepopolnim posvojiteljem in posvojenim otrokom preneha nepopolna posvojitve (drugi odstavek 296. člena DZ). Pomanjkljivost veljavne ureditve je, da DZ ne določa, v katerih primerih neprava posvojitve preneha. Torej, ali nepopolna posvojitve preneha le, če ni dovoljenja sodišča, ali da preneha navkljub njegovemu dovoljenju. Smiselno bi bilo, da v obeh, sicer bi sporno razmerje obstajalo še naprej.¹⁴⁵

Določbe glede postopka pridobitve dovoljenja za sklenitev zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem se analogno uporabijo za razmerje nepopolne posvojitve.

3. POSTOPEK SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE

Postopek sklenitve zakonske zveze poteka v slovenskem jeziku. Na narodnostno mešanih območjih teče postopek v slovenskem jeziku in v jeziku narodne skupnosti.¹⁴⁶ Tudi vloge in pritožbe se vlagajo v jeziku, v katerem teče postopek. Zakonsko zvezo lahko v Republiki Sloveniji sklenejo tudi tujci.¹⁴⁷ Če bodoči zakonec, ki je tujec, ne razume jezika, v katerem teče postopek, lahko postopek spremlja po tolmaču. O tem ga mora organ poučiti (sedmi odstavek 62. člen ZUP). Toda stroške za tolmača mora kriti tujec sam (prvi odstavek 113. člena ZUP).¹⁴⁸

Bodoči zakonec, ki je gluha oseba, ima v skladu z Zakonom o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02 – v nadaljevanju ZUSZJ) pravico uporabljati slovenski znakovni jezik. Ta pravica se uresničuje z uveljavljanjem pravice do tolmača za znakovni jezik (10. člen ZUSZJ). Organ je gluhi osebi dolžan zagotoviti tolmača za znakovni jezik na zahtevo gluhe osebe ali po uradni dolžnosti takoj, ko gluha oseba predloži na vpogled dokument, s katerim ji je priznana pravica do tolmača. Plačilo stroškov tolmača za znakovni jezik zagotovi organ v svojem letnem finančnem načrtu (12. člen ZUSZJ).¹⁴⁹

143 Novak B., 2015, str. 85.

144 Zupančič K., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 156.

145 Novak B., 2017-I, str. 61.

146 Določba 5. člena Zakona o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/04, 8/10) v povezavi z 62. členom ZUP.

147 Kraljić S., 2019, str. 147.

148 Kraljić S., 2019, str. 122.

149 Drugače Kraljić S., 2019, str. 122.

Pri sklenitvi zakonske zveze morajo biti upoštevani postopek sklepanja zakonske zveze in obličnostne zahteve. Toda neveljavnost zakonske zveze povzroči zgolj bistvena kršitev obličnostnih zahtev (46. člen DZ).¹⁵⁰ Postopek sklenitve zakonske zveze tvorita dve fazi: postopek pred sklenitvijo zakonske zveze (30.–32. člen DZ) in sama sklenitev zakonske zveze (33.–44. člen DZ).¹⁵¹ Postopek pred sklenitvijo zakonske zveze oziroma pripravljalni postopek za sklenitev zakonske zveze¹⁵² je namenjen prijavi namena za sklenitev zakonske zveze in ugotovitvi, ali so izpolnjeni pogoji, ki morajo biti podani ob sklepanju zakonske zveze. V postopku sklenitve zakonske zveze pa bodoča zakonca postaneta zakonca s pritrdilnim odgovorom na vprašanje pristojnega organa za sklepanje zakonske zveze, ali želita skleniti zakonsko zvezo.

3.1. POSTOPEK PRED SKLENITVIJO ZAKONSKE ZVEZE

Bodoča zakonca, ki želita skleniti zakonsko zvezo, svojo namero za sklenitev zakonske zveze osebno prijavita pri upravni enoti, ki je pristojna za območje, kjer želita skleniti zakonsko zvezo (prvi odstavek 30. člena DZ). Kraj sklenitve zakonske zveze lahko tudi po DZ, enako kot že po ZZZDR, izbereta prosto.¹⁵³ Toda, za razliko od ZZZDR, DZ od njiju terja, da svojo namero za sklenitev zakonske zveze upravni enoti prijavita osebno.¹⁵⁴ Plačila uprave takse za vložitev prijave sta v skladu z ZUT oproščena.¹⁵⁵ Pod pogojem vzajemnosti velja enako tudi za tujce (21. člen ZUT).

Javni uslužbenec (v nadaljevanju matičar) bodoča zakonca ob vložitvi prijave opozori na pogoje za obstoj in veljavnost zakonske zveze ter na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz zakonske zveze (drugi odstavek 30. člena DZ). S katerimi pravicami in obveznostmi natančno ju seznanj, ni jasno.¹⁵⁶ Eno od stališč, izoblikovanih v literaturi, je, da so to določbe od 56. do 62. člena DZ.¹⁵⁷ Po ZZZDR je matičar bodoča zakonca opozoril le na pogoje za veljavnost.¹⁵⁸

V prijavi bodoča zakonca izjavita, da svobodno sklepata zakonsko zvezo in da so izpolnjeni pogoji za veljavnost zakonske zveze. Bodoča zakonca sta dolžna prijavi priložiti le dokazila o tistih podatkih, ki jih ni mogoče ugotoviti na podlagi uradnih evidenc. Takšna

150 Novak B., 2017-I, str. 62.

151 Določbe o postopku sklenitve zakonske zveze (30.–44. člen DZ) se uporabljajo že od 1. 1. 2018 (druga točka prvega odstavka 305. člena DZ), kar pomeni, da sta se do 15. 4. 2019 v zvezi s sklenitvijo zakonske zveze hkrati uporabljala tako ZZZDR kot DZ. ZZZDR se je uporabljal za urejanje tistih zadev, za katere se DZ še ni uporabljal (denimo v zvezi z zahtevami, ki morajo biti izpolnjene pri sklenitvi zakonske zveze).

152 Novak B., 2015, str. 85.

153 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 237, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019); Novak B., 2017-I, str. 62.

154 Weber N., 2018, str. 40.

155 Točka 23 prvega odstavka 28. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 106/10, 14/15, 84/15, 32/16, 30/18) – v nadaljevanju ZUT).

156 Novak B., 2017-I, str. 62.

157 Kraljić S., 2019, str. 142.

158 Weber N., 2018, str. 40.

dokazila so denimo sklep o spregledu zadržka mladostnosti ali sorodstva med bratrancem in sestrično; sklep o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem; izpiski iz matičnih knjig tujih organov, v primeru, da je kateri od bodočih zakoncev tujec.¹⁵⁹ Zakonec, ki je tujec, mora za veljavno sklenitev zakonske zveze izpolnjevati pogoje, ki jih predpisuje pravo države, katere državljan je ob sklenitvi zakonske zveze (34. člen ZMZPP).¹⁶⁰ Izpiski tujih organov, ki te pogoje dokazujejo, morajo biti prevedeni in ustrezno overjeni.¹⁶¹

Podatke, o katerih se vodi uradna evidenca, mora organ pridobiti po uradni dolžnosti.¹⁶² Podobno je določal ZZZDR v drugem odstavku 26. člena,¹⁶³ z izjemo, da je ZZZDR od bodočega zakonca, ki je že bil poročen, izrecno zahteval še predložitev dokaza, da je njegova prejšnja zakonska zveza prenehala ali bila razveljavljena.

Matičar mora na podlagi podatkov iz matičnega registra in predloženih dokazil skrbno preveriti, ali so izpolnjeni vsi pogoji za obstoj in veljavnost zakonske zveze (31. člen DZ).¹⁶⁴ Po ZZZDR je matičar preveril le izpolnjenost pogojev za veljavnost zakonske zveze (prvi odstavek 27. člena ZZZDR).¹⁶⁵ Če matičar ugotovi, da pogoji za obstoj in za veljavnost zakonske zveze niso (kumulativno) podani, upravna enota z odločbo zavrne sklenitev zakonske zveze. Enako ravna upravna enota, če se po izvedbi posebnega ugotovitvenega postopka, potrdi ob prijavi nastal sum, da bodoča zakonca, med katerima je vsaj en tujec, nimata namena oblikovati življenjske skupnosti, ampak nameravata zakonsko zvezo skleniti izključno ali predvsem zaradi pridobitve dovoljevanja za prebivanje ali zaradi pridobitve državljanstva Republike Slovenije (četrti odstavek 30. člena DZ).¹⁶⁶ Zoper zavrnilno odločbo se lahko bodoča zakonca pritožita. Za odločanje o pritožbi je pristojno ministrstvo za družino (32. člen DZ). Izrecne določbe glede pritožbe zoper zavrnilno odločbo upravne enote v ZZZDR ni bilo.

159 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 238, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

160 Kraljić S., 2019, str. 151.

161 Več o tem glej spodaj v poglavju o vpisu zakonske zveze, sklenjene v tujini, v matični register.

162 Tretji odstavek 66. člena ZUP v povezavi s 139. členom ZUP.

163 Za podatke, ki jih ni bilo mogoče ugotoviti iz uradnih evidenc, sta morala bodoča zakonca predložiti dokazila, denimo odločbo CSD, izpisek iz matičnega registra in obvestilo o državljanstvu (drugi in tretji odstavek 26. člena ZZZDR).

164 Kraljić S., 2019, str. 152.

165 Weber N., 2018, str. 41.

166 Pri presoji upravna enota upošteva Resolucijo Sveta EU z dne 4. decembra 1997 o sprejetih ukrepih zoper fiktivne zakonske zveze (Uradni list Evropskih skupnosti, št. 382 C z dne 16. 12. 1997, str. 1-2). Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 238, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

3.2. SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

3.2.1. Pristojnost za sklepanje zakonske zveze

Sklenitev zakonske zveze tudi v novi ureditvi zaradi ustavne zahteve iz 53. člena URS in načela ločitve države in verskih skupnosti (7. člena URS) ostaja v pristojnosti države.¹⁶⁷ Po DZ se zakonska zveza lahko sklene:

- pred matičarjem in načelnikom upravne enote ali od njega pooblaščen osebno (prvi odstavek 33. člena DZ);
- pred matičarjem in županom občine, na območju katere se sklepa zakonska zveza (drugi odstavek 33. člena DZ); ali
- zgolj pred matičarjem, če tako želita bodoča zakonca (38. člen DZ).

Bodoča zakonca lahko po DZ v skladu z načelom avtonomije sama izbereta, pred katerim pristojnim organom za sklepanje zakonske zveze želita skleniti zakonsko zvezo.¹⁶⁸ Od njune odločitve je odvisno, katere osebe bodo morale biti navzoče pri sklenitvi in na kakšen način bo postopek potekal.

3.2.2. Dejanje sklenitve zakonske zveze

DZ ločuje dve vrsti dejanj sklenitve zakonske zveze. Govori o dejanju sklenitve zakonske zveze (37. člen DZ) in o dejanju sklenitve zakonske zveze pred matičarjem (39. člen DZ). Razlikovanje med njima temelji na tem, kdo je pristojen za vodenje postopka sklenitve zakonske zveze. Dejanje sklenitve zakonske zveze po 37. členu DZ vodi načelnik upravne enote, od njega pooblaščen osebno ali župan, medtem ko dejanje sklenitve zakonske zveze po 39. členu DZ vodi matičar.

Dejanji sklenitve zakonske zveze se prav tako razlikujeta po stopnji svečanosti oziroma formalnosti (več o tem v nadaljevanju). Kljub določenim razlikam, za obe vrsti dejanj sklenitve zakonske zveze velja enaka zahteva glede izgleda pristojnih oseb za sklepanje zakonske zveze. Matičar, načelnik, pooblaščen osebno ali župan morajo biti ob sklenitvi zakonske zveze v uradnih prostorih in zunaj uradnih prostorov slovesnega in urejenega videza. V primeru sklenitve zakonske zveze na sedežu upravne enote se od njih zahteva le urejen videz. Ne glede na to, kje se zakonska zveza sklepa, mora imeti matičar na levi strani prsi nadeto priponko z grbom Republike Slovenije, načelnik, pooblaščen osebno ali župan pa morajo nositi bodisi insignijo z državnim grbom ali priponko z grbom Republike Slovenije (17. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze).

¹⁶⁷ Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 160; Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 7, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).
¹⁶⁸ Kraljić S., 2019, str. 153.

3.2.2.1. Dejanje sklenitve zakonske zveze pred načelnikom upravne enote, od njega pooblaščen osebo ali županom

Dejanje sklenitve zakonske zveze po 37. členu DZ, ob katerem se sme predvajati dogodku primerna glasba, poteka tako, da matičar najprej preveri istovetnost bodočih zakoncev in ju ponovno seznaniti s pravicami in dolžnostmi, določenimi v DZ.¹⁶⁹ Prvič ju z njimi seznaniti že ob prijavi namere sklenitve zakonske zveze.¹⁷⁰ V prejšnji ureditvi sta bila načelnik ali od njega pooblaščen oseba tista, ki sta preverila istovetnost bodočih zakoncev in njima prebrala določbo o enakopravnosti (14. člena ZZZDR) ter določbe o pravicah in dolžnostih zakoncev (44.–50. člen ZZZDR).¹⁷¹ DZ te določbe nima, jo pa vsebuje Pravilnik o sklepanju zveze zveze, sprejet na podlagi DZ. Po tej določbi bodoča zakonca s pravicami in dolžnostmi, ki izhajajo iz DZ, po novem seznaniti matičar.¹⁷² Potem načelnik, od njega pooblaščen oseba ali župan prebere slovesni nagovor, ki ga je pripravil sam glede na okoliščine bodočih zakoncev.¹⁷³ Nato vsakega od bodočih zakoncev vpraša, ali želi z drugim skleniti zakonsko zvezo. Po pritrdilnem odgovoru, ki ga bodoča zakonca podata osebno in ob hkratni navzočnosti, je zakonska zveza veljavno sklenjena. Sklenitev zakonske zveze razglasi načelnik, pooblaščen oseba ali župan. Matičar pa zakoncema izroči izpisek iz matičnega registra o sklenitvi zakonske zveze v slovesni poročni mapi.¹⁷⁴

Po DZ se zakonska zveza sklepa ob navzočnosti obeh bodočih zakoncev, matičarja, načelnika upravne enote, od njega pooblaščen osebe ali župana in dveh prič (prvi odstavek 36. člena DZ). Priča je lahko oseba, ki je poslovno sposobna. Novosti DZ sta, da se lahko na željo bodočih zakoncev zakonska zveza sklene tudi brez prisotnosti prič in da je odpravljena možnost zastopanja enega od bodočih zakoncev po pooblaščenju.¹⁷⁵

3.2.2.2. Dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem

Po DZ je možno zakonsko zvezo skleniti tudi samo pred matičarjem (38. člen DZ). Dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem (39. člen DZ), ki se izvede na željo bodočih zakoncev, se nekoliko razlikuje od dejanja sklenitve zakonske zveze po 37. členu DZ. Dejanji se razlikujeta predvsem v tem, da je dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem poenostavljena oblika dejanja sklenitve zakonske zveze, saj se izpelje brez prisotnosti načelnika, od njega pooblaščen osebe ali župana¹⁷⁶ in brez branja slovesnega

169 Prvi odstavek 14. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

170 Drugi odstavek 30. člena DZ.

171 Drugi odstavek 31. člena ZZZDR.

172 Weber N., 2018, str. 41 in nasl.

173 Drugi odstavek 37. člena DZ in drugi odstavek 14. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

174 Peti odstavek 37. člena DZ in tretji odstavek 14. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

175 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 7, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

176 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 242, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

nagovora.¹⁷⁷ Glede vprašanja, ali se dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem izpelje tudi brez prič, se mnenja v literaturi razlikujejo.¹⁷⁸ Vsekakor se zakonska zveza sklene brez navzočnosti prič, če tako želita bodoča zakonca (drugi odstavek 36. člena DZ). Pri dejanju sklenitve zakonske zveze pred matičarjem se sme predvajati dogodku primerna glasba.

Dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem poteka tako, da matičar najprej preveri identiteto bodočih zakoncev in potem bodoča zakonca vnovič seznanj s pravicami in dolžnostmi, ki izhajajo iz DZ.¹⁷⁹ Zatem vsakega od njiju posebej vpraša, ali želi z drugim skleniti zakonsko zvezo. Po pritrdilnem odgovoru, ki ga bodoča zakonca podata osebno in ob hkratni navzočnosti, je zakonska zveza veljavno sklenjena. Sledi matičarjeva razglasitev zakonske zveze in izročitev izpiska iz matičnega registra o sklenjeni zakonski zvezi zakoncema v slovesni poročni mapi.¹⁸⁰

3.2.3. Način sklenitve zakonske zveze

DZ, za razliko od ZZZDR, ne zahteva, da se zakonska zveza sklepa javno in slovesno (drugi odstavek 28. člena ZZZDR). Nova ureditev daje bodočima zakoncema možnost izbire med različnimi načini sklenitve zakonske zveze glede na obličnostne zahteve. Kako slovesna bo njuna sklenitev zakonske zveze, je odvisno od njune volje.¹⁸¹ Sprememba pravne ureditve ustreza pravici do samoodločbe posameznika (35. člen URS), saj se ni več prisiljen prilagoditi nazorom države, temveč lahko s sklenitvijo zakonske zveze uveljavi svoje lastne. DZ posamezniku ne omogoča le več avtonomije pri izbiri med načini sklepanja zakonske zveze, temveč posamezniku v večji meri zagotavlja tudi zasebnost, saj zakonske zveze ni več treba sklepati javno.¹⁸²

Namen nove ureditve, kot navaja predlagatelj DZ, je približevanje storitev uporabnikom, omogočanje izbire bodočim zakoncem ter enostavnejši način sklepanja zakonske zveze za tiste, ki ne želijo preveč formalnosti.¹⁸³ Pojavil pa se je pomislek, da bo sklenitev zakonske zveze pred matičarjem le še togo uradniška.¹⁸⁴

177 Novak B., 2017-I, str. 64.

178 Novak (Novak B., 2017-I, str. 64) in Weber (Weber N., 2018, str. 42) menita, da se postopek izpelje brez prič, medtem ko Kraljić meni, da so lahko tudi pri postopku pred matičarjem prisotne priče (Kraljić S., 2019, str. 160). Da so lahko tudi pri dejanju sklenitve zakonske zveze samo pred matičarjem prisotne priče, je imel v mislih tudi predlagatelj DZ. Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 242, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

179 Prvi odstavek 15. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

180 Peti odstavek 39. člena in tretji odstavek 15. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

181 Novak B., 2017-I, str. 64.

182 Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 161.

183 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 103, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

184 Kotnik Hriberšek M., Pravna praksa 2/2018, str. 21.

3.2.4. Lokacija sklepanja zakonske zveze

Zakonska zveza se sklepa bodisi v uradnih prostorih (34. člen DZ) bodisi zunaj uradnih prostorov (35. člen DZ). Nova ureditev je prinesla več možnosti sklepanja zakonske zveze zunaj uradnih prostorov,¹⁸⁵ saj se po DZ zakonska zveza lahko sklene zunaj uradnih prostorov tako iz opravičljivih¹⁸⁶ kot iz drugih razlogov.¹⁸⁷ Medtem ko je ZZZDR predvideval sklepanje zakonske zveze v uradnih prostorih, sklepanje zunaj uradnih prostorov¹⁸⁸ pa le, če sta to zahtevala bodoča zakonca in sta za to navedla pomembne razloge (drugi in tretji odstavek 28. člena ZZZDR).¹⁸⁹ Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13, izdan na podlagi ZZZDR, je glede na možnosti posamezne upravne enote omogočal sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov tudi iz drugih razlogov (prvi odstavek 17. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13). To, da je pravico do sklenitve zakonske zveze zunaj uradnih prostorov iz drugih razlogov predvideval pravilnik, ni bilo v skladu z ustavnim načelom, da pravice ureja zakon (87. člen URS).¹⁹⁰

3.2.4.1. Sklepanje zakonske zveze v uradnih prostorih

Sklepanje zakonske zveze poteka v posebej določenih uradnih prostorih.¹⁹¹ Uradni prostori za sklepanje zakonske zveze,¹⁹² ki jih določi načelnik upravne enote v soglasju z ministrom, pristojnim za javno upravo, morajo izpolnjevati s pravilnikom določene minimalne standarde. Kajti država je zaradi varstva osebnega dostojanstva dolžna zagotoviti primerno in neponižujočo obliko sklenitve zakonske zveze.¹⁹³

Uradni prostor mora biti svetel, primerno urejen in opremljen z mizo in stoli za bodoča zakonca ter priči. V njem morajo biti postavljeni državni simboli. Dostop do uradnega

185 Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 7 in 36, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

186 Izraz »opravičljivi razlogi« uporablja Pravilnik o sklepanju zakonske zveze, medtem ko DZ uporablja izraz »razlogi, ki onemogočajo sklenitev zakonske zveze v uradnih prostorih«.

187 DZ pojma »iz drugih razlogov« ne uporablja, ampak določa, da se lahko sklene zakonska zveza zunaj uradnih prostorov, »če tako želita bodoča zakonca«. Pojem »iz drugih razlogov« uporablja Pravilnik o sklepanju zakonske zveze.

188 ZZZDR je govoril o sklenitvi zakonske zveze »na drugem mestu« kot v uradnih prostorih (tretji odstavek 28. člena ZZZDR). Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13, sprejet na podlagi ZZZDR, je uporabljal izraz »sklepanje zakonske zveze izven uradnih prostorov« (16. in 17. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13). DZ in Pravilnik o sklepanju zakonske zveze uporabljata pojem »sklepanje zakonske zveze zunaj uradnih prostorov« (10. in 11. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze).

189 Za pomembne razloge je Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13 uporabljal izraz opravičljivi razlogi. Opravičljivi razlogi so bili tisti, ki so onemogočali prisotnost bodočih zakoncev v uradnih prostorih (drugi odstavek 16. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13).

190 Novak B., 2017-I, str. 65.

191 Novak B., 2017-I, str. 64.

192 Seznam uradnih prostorov za sklenitev zakonske zveze, med katerimi lahko izbirata bodoča zakonca, je objavljen na spletišču e-uprava, na URL: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/vodic-poroka/seznam-uradnih-prostorov.html> (6. 5. 2019).

193 Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 161; Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 239, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019); Novak B., 2017-I, str. 64.

prostora mora biti omogočen tudi invalidnim osebam¹⁹⁴ (6. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze). Poleg tega morajo biti v objektu, kjer se nahaja ta uradni prostor, zagotovljeni toaletni prostori in prostor za pripravo na sklenitev zakonske zveze (7. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze).

Zakonska zveza se sme skleniti tudi na sedežu upravne enote v času uradnih ur (8. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze). Tudi prostor na sedežu upravne enote mora biti svetel in primerno urejen. Prav tako morajo biti v njem postavljeni državni simboli.¹⁹⁵ Sklepanje zakonske zveze na sedežu upravne enote zagotovi načelnik najmanj en dan v tednu v času uradnih ur. Če niti to ni mogoče, načelnik zagotovi sklepanje zakonske zveze v času uradnih ur v uradnem prostoru, ki ga določi s sklepom. Pravilnik o sklepanju zakonske zveze v tem primeru ne predvideva soglasja ministra, pristojnega za javno upravo. Soglasje ministra, pristojnega za javno upravo, bo vseeno potrebno zaradi prvega odstavka 34. člena DZ.¹⁹⁶

Sredstva za sklepanje zakonske zveze v uradnih prostorih se zagotovijo iz državnega proračuna (drugi odstavek 34. člena DZ), saj je pravica skleniti zakonsko zvezo temeljna človekova pravica.¹⁹⁷

3.2.4.2. Sklepanje zakonske zveze zunaj uradnih prostorov

Zakonska zveza se sme skleniti ne samo v uradnih prostorih, ampak tudi zunaj uradnih prostorov (35. člen DZ). DZ predvideva dva razloga za sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov: iz opravičljivih razlogov in iz drugih razlogov. Sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov dovoli upravna enota na podlagi vloge, ki jo podata bodoča zakonca in v kateri navedeta razlog za to. Po DZ morata bodoča zakonca, ne glede na razlog, k prijavi priložiti soglasje za uporabo lokacije za sklenitev zakonske zveze. Po prejšnji ureditvi jima namreč v primeru opravičljivih razlogov to ni bilo treba (glej 16. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13). V primeru sklenitve zakonske zveze zunaj uradnih prostorov se oprema za uradno dejanje sklepanja zakonske zveze uporabi na način, ki je lokaciji primeren, ne glede na to, iz katerega razloga se zakonska zveza sklepa zunaj uradnih prostorov (12. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze). Od razloga, zaradi katerega se zakonska zveza sklepa zunaj uradnih prostorov, je odvisno le, v čigar breme bodo nastali s tem povezani izdatki.

194 »Invalidi so osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi in senzoričnimi okvarami ter motnjami v duševnem razvoju, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.« – prvi odstavek 3. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17 – v nadaljevanju ZIMI), katerega cilj je omogočiti invalidom enake možnosti na vseh področjih življenja (drugi odstavek 1. člena ZIMI), v 9. členu prepoveduje diskriminacijo pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi na podlagi invalidnosti. Predvideva tudi prilagoditve za obstoječe in za bodoče objekte v javni rabi.

195 Pravilnik o sklepanju zakonske zveze ne omenja opreme, s katero mora biti opremljen prostor na sedežu upravne enote.

196 Prvi odstavek 34. člena DZ določa, da se zakonska zveza sklepa v uradnih prostorih, ki jih določi načelnik upravne enote v soglasju z ministrom, pristojnim za javno upravo.

197 Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 161.

3.2.4.2.1. Iz opravičljivih razlogov

Bodoča zakonca lahko zakonsko zvezo skleneta zunaj uradnih prostorov, če to zahtevata in za to navedeta opravičljive razloge. Opravičljivi razlogi so tisti, ki onemogočajo nujno navzočnost v uradnih prostorih. O zahtevi bodočih zakoncev, v kateri navedeta opravičljive razloge, odloči načelnik. Sredstva za sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov se v primeru obstoja opravičljivih razlogov zagotovijo iz državnega proračuna.¹⁹⁸ Enako je določal tudi ZZZDR.¹⁹⁹

3.2.4.2.2. Iz drugih razlogov

Posameznikom je v DZ zaradi pravice do svobodnega odločanja v lastnih zadevah omogočeno, da sklenejo zakonsko zvezo zunaj uradnih prostorov²⁰⁰ tudi iz drugih razlogov, če to želijo in so pripravljeni kriti s tem nastale stroške. Sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov se dovoli glede na možnosti posamezne upravne enote in če taka sklenitev zakonske zveze ne bi bila težko izvedljiva. Vlogo je treba vložiti vsaj 30 dni pred predvideno sklenitvijo zakonske zveze. O njej odloči upravna enota z odločbo.²⁰¹ Zavrne jo lahko samo, če bi bila taka sklenitev zakonske zveze težko izvedljiva.²⁰² Bodoča zakonca lahko zoper zavrnilo odločbo vložita pritožbo, o kateri odloča ministrstvo, pristojno za družino.

Sredstva za sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov zaradi neopravičljivih razlogov se ne zagotavljajo iz državnega proračuna. Država je namreč z zagotovitvijo možnosti sklenitve zakonske zveze v uradnih prostorih svojo dolžnost izpolnila,²⁰³ zato morata tako nastale stroške nositi bodoča zakonca. Če stroškov ne pokrijeta pravočasno, se sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov ne izvede.²⁰⁴

3.2.5. Čas sklepanja zakonske zveze

Zakonska zveza se sklepa tako v uradnem času kot tudi zunaj uradnega časa.²⁰⁵ Uradni čas sklepanja zakonske zveze določi načelnik upravne enote, ki zagotovi, da je uradni čas za sklepanje zakonske zveze določen tudi ob sobotah²⁰⁶ (9. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze). Toda zakonske zveze ni mogoče skleniti v soboto, če je na ta dan praznik, ki je dela

198 Drugi odstavek 35. člena DZ in 10. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

199 Drugi odstavek 28. člena ZZZDR.

200 Novak B., v: Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., 2009, str. 162.

201 Določba 11. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

202 Prvi odstavek 35. člena DZ.

203 Novak B., 2017-I, str. 65.

204 Podobno je določal tudi Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13, le da ni pogojeval sklenitve zakonske zveze izven uradnih prostorov s tem, da taka sklenitev ne bi bila težko izvedljiva. Uporabljal je termin »glede na možnosti posamezne upravne enote« (16. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13).

205 Kraljić S., 2019, str. 157.

206 Načelnik zagotovi, da se zakonska zveza ob sobotah sklepa v časovnem razponu najmanj petih ur, med 10.00 in 19.00.

prosti dan, ali drug dela prosti dan (13. člen Pravilnika o sklepanju zakonske zveze).²⁰⁷ Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13 je določal drugače. Po njem se je zakonska zveza lahko sklenila na praznik ali dela prosti dan, če je bila na ta dan sobota.²⁰⁸

Sklenitev zakonske zveze zunaj uradnega časa, ki ga določi načelnik upravne enote, omogoča Pravilnik o sklepanju zakonske zveze. Za sklepanje zakonske zveze zunaj uradnega časa veljajo enaka pravila kot za sklepanje zakonske zveze zunaj uradnih prostorov iz drugih razlogov.²⁰⁹

3.3. KRŠITVE OBLIČNOSTNIH ZAHTEV

DZ, enako kot ZZZDR pred njim, ločuje med bistvenimi in nebistvenimi kršitvami obličnosti.²¹⁰ Zakonska zveza je neveljavna le, če je pri njenem sklepanju prišlo do bistvene kršitve obličnosti, kajti nebistvene kršitve na veljavnost zakonske zveze ne vplivajo (46. člen DZ). DZ, tako kot ZZZDR prej, bistvenih in nebistvenih kršitev obličnosti ne opredeljuje. Teorija je v prejšnji ureditvi za nebistveni kršitvi obličnosti štela matičarjevo nenavzočnost in opustitev vpisa sklenitve zakonske zveze v matični register.²¹¹ Vpis v matični register je služil le lažjemu dokazovanju zakonske zveze z izpiskom iz matičnega registra (deklaratorni element zakonske zveze). Zakonska zveza je bila, enako kot po DZ, sklenjena s trenutkom, ko sta zakonca izrazila soglasje za sklenitev (konstitutivni element zakonske zveze).²¹² Navzočnost matičarja zato tudi po DZ, ko se zakonska zveza sklepa pred načelnikom upravne enote, od njega pooblaščen osebno ali županom, ni bistvena.²¹³ Matičar sicer po DZ preverja istovetnost bodočih zakoncev, vendar odsotnost matičarja ne more pomeniti bistvene kršitve obličnosti, zgolj zato, ker je istovetnost preveril načelnik, od njega pooblaščen osebno ali župan.²¹⁴ Enako kot odsotnost matičarja tudi opustitev vpisa podatka o sklenitvi zakonske zveze v matični register ni bistvena kršitev obličnosti, ker pri vpisu ne gre za postopek pridobivanja soglasja za sklenitev zakonske zveze od bodočih zakoncev, ki je konstitutivni element zakonske zveze.²¹⁵ Bistvena kršitev obličnosti ni niti odsotnost prič, kadar zakonca nista izrazila želje, da se zakonska zveze sklene brez njihove prisotnosti,²¹⁶ čeprav je del

207 Praznike in dela proste dneve določa Zakon o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 112/05, 52/10, 40/12, 19/1, 83/16).

208 Določba 17.a člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13.

209 Določba 11. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

210 Četudi ZZZDR ni omenjal bistvenih kršitev, je iz opredelitve nebistvene kršitve obličnosti *a contrario* izhajalo, da je predvidena sankcija za bistveno kršitev obličnosti neveljavnost zakonske zveze (glej 33. člen ZZZDR). Enako velja za DZ (glej 46. člen DZ).

211 Zupančič K., 1999, str. 62.

212 Novak B., 2017-I, str. 63.

213 Novak B., v: Novak B. (red.), 2019, str. 131.

214 Novak B., 2017-I, str. 63.

215 Novak B., v: Novak B. (red.), 2019, str. 131 in nasl.

216 Novak B., v: Novak B. (red.), 2019, str. 140.

literature v času veljavnosti ZZZDR prisotnost prič šteje za bistveno.²¹⁷ Toda že takrat je drug del literature argumentiral, da odsotnost prič ne more predstavljati bistvene kršitve obličnosti.²¹⁸ Namen prič je lažje dokazovanje sklenitve zakonske zveze. Zahteva po prisotnosti prič kvečjemu zasleduje tradicijo in pripomore k bolj slovesni sklenitvi zakonske zveze.²¹⁹

4. VPIS SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE V MATIČNI REGISTER

4.1. VPIS ZAKONSKE ZVEZE, SKLENJENE V SLOVENIJI

Podatek o sklenitvi zakonske zveze je na podlagi Zakona o matičnem registru (Uradni list RS, št. 11/11 – v nadaljevanju ZMatR) dolžan v matični register vpisati matičar upravne enote, na območju katere je bila sklenjena zakonska zveza.²²⁰ Pred vpisom dejstva ali podatka v matični register je dolžan preveriti pravilnost podatkov po uradnih evidencah in nemudoma izvršiti vpis.²²¹

Podlaga za vpis sklenitve zakonske zveze je listina o sklenitvi zakonske zveze, izdana na posebnem obrazcu in podpisana s strani oseb, ki morajo biti po DZ prisotne pri sklenitvi zakonske zveze, ali odločba pristojnega organa.²²² Matičar na podlagi listine pristojnega organa v matični register vpiše tako podatke o sklenitvi zakonske zveze: dan, mesec, leto in kraj sklenitve zakonske zveze; kot podatke o zakoncu: ime, priimek, EMŠO, državljanstvo, naslov stalnega prebivališča in priimek ob sklenitvi zakonske zveze. Poleg matičnega dejstva se v register vpiše tudi pravna podlaga vpisa.²²³

Matičar v register vpiše tisti priimek, ki ga je vsak zakonec izbral za priimek po sklenitvi zakonske zveze.²²⁴ Vsak zakonec se namreč lahko ob sklenitvi zakonske zveze odloči naslednje (15. člen Zakona o osebnem imenu, Uradni list RS, št. 20/06, 43/19 – v nadaljevanju ZOI-1):

- da obdrži svoj priimek;
- da izbere priimek zakonca;
- da svojemu priimku doda priimek zakonca; ali
- da izbere priimek zakonca in temu priimku doda svoj priimek.

217 Zupančič K., 1999, str. 62.

218 Novak B., 2015, str. 86.

219 Novak B., 2017-I, str. 63 in nasl.

220 Določba 3. člena, 12. točka prvega odstavka 4. člena, 5. in 10. člen ZMatR.

221 Drugi odstavek 20. člena ZMatR.

222 Določba 19. člena Pravilnika o izvrševanju zakona o matičnem registru (Uradni list RS, št. 40/05, 69/09, 77/16 – v nadaljevanju Pravilnik o izvrševanju ZMatR).

223 Prvi odstavek 4. člena ZMatR.

224 Določba 20. člena Pravilnika o izvrševanju ZMatR.

V primeru, da je izbrani priimek zakonca sestavljen iz več besed oziroma nedeljivih celot ali iz več besed oziroma nedeljivih celot in črk, lahko zakonec ob sklenitvi zakonske zveze poda izjavo o tem, kateri priimek bo uporabljal v pravnem prometu.²²⁵ Priimek za pravni promet je lahko sestavljen le iz največ dveh besed ali dveh nedeljivih celot.²²⁶

Iz matičnega registra mora biti razvidno, če je bila za sklenitev zakonske zveze izdana kakršna koli odločba, na podlagi katere je bila dovoljena sklenitev zakonske zveze (spregled zadržkov, sklenitev zunaj uradnih prostorov ali zunaj uradnega časa). Tovrstna listina za sklenitev zakonske zveze je priloga listine o sklenitvi zakonske zveze (21. člen Pravilnika o izvrševanju ZMatR).

Matičar je dolžan najpozneje v treh dneh o sklenitvi zakonske zveze obvestiti vse organe, ki imajo zakonsko podlago za pridobitev teh podatkov (21. člen ZMatR). Če je kateri od zakoncev tujec, je prav tako v treh dneh po sklenjeni mednarodni pogodbi ministrstvu za zunanje zadeve oziroma pristojnemu tujemu diplomatskemu ali konzularnemu predstavništvu dolžan posredovati izpisek iz matičnega registra. Izpisek jim je matičar dolžan posredovati zaradi nadaljnega posredovanja državi, katere državljan je vpisani (22. člen ZMatR).

4.2. VPIS ZAKONSKE ZVEZE, SKLENJENE V TUJINI

Zakonska zveza državljana Republike Slovenije sklenjena v tujini, se vpiše v matični register, če so bile pri njeni sklenitvi upoštevane določbe ZMZPP. V skladu z ZMZPP se pogoji za sklenitev zakonske zveze za vsako osebo presojujejo po pravu države, katere državljan je ob sklenitvi zakonske zveze (34. člen ZMZPP). Če sta zakonsko zvezo v tujini sklenila dva državljana Republike Slovenije, morata oba izpolnjevati pogoje, ki jih za sklenitev zakonske zveze predpisuje DZ. Če pa je slovenski državljan zakonsko zvezo v tujini sklenil s tujcem, potem mora slovenski državljan izpolnjevati pogoje predpisane z DZ, medtem ko mora njegov zakonec, ki je tujec, izpolnjevati pogoje, določene s pravom države svojega državljanstva. Zakonska zveza mora biti sklenjena v skladu s pravili, ki za obliko veljajo v državi, v kateri je bila sklenjena (35. člen ZMZPP). Zakonska zveza se mora torej skleniti pred organom, ki je v tej državi pristojen za sklepanje zakonskih zvez, in po postopku, ki ga predpisujejo pravila te države.

Za vpis zakonske zveze, sklenjene v tujini, je pristojen matičar upravne enote, na območju katere sta imela zakonca zadnje stalno prebivališče. Če sta imela zadnje stalno prebivališče v različnih krajih v Republiki Sloveniji, potem zakonca sama izbereta, v katerem

²²⁵ Drugi odstavek 15. člena ZOI-1.

²²⁶ Drugi odstavek 15. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osebnem imenu (Uradni list RS, št. 43/19) napotuje na 4. člen Zakona o osebnem imenu (Uradni list RS, št. 20/06), ki se uporablja do dne 13. 7. 2020, ko se bo začel uporabljati spremenjeni 4. člen ZOI-1. Po spremenjenem 4. členu ZOI-1 bo lahko osebno ime za pravni promet bodisi okrajšava imena in priimka bodisi sestavljeno iz več besed ali nedeljivih celot in črk imena in priimka, toda imena ali priimka za pravni promet ne bo smela sestavljati zgolj ena črka.

izmed teh krajev se vpiše sklenitev zakonske zveze. Prav tako sme sklenitev zakonske zveze vpisati matičar katere koli upravne enote, ki je pridobil izpisek iz matične knjige pristojnega tujega organa ali mu je bil ta predložen (17. člen ZMatR). Matičar je pred vpisom podatka dolžan preveriti pravilnost podatkov po uradnih evidencah in vpis izvršiti takoj (20. člen ZMatR).

Za vpis zakonske zveze, sklenjene v tujini, veljajo enaka pravila kot za vpis zakonske zveze, sklenjene v Republiki Sloveniji, le da se v sklopu podatkov o sklenitvi zakonske zveze poleg kraja vpiše tudi država. Če je zakonec slovenskega državljan tujec, se v matični register vpišejo tudi določeni podatki o njem, če so matičarju v času vpisa matičnega dejstva znani (4. in 16. člen ZMatR). Če v izpisku iz poročne matične knjige tujega organa ni vpisan podatek o priimku zakoncev po sklenitvi zakonske zveze, se ta podatek vpiše na podlagi izjave zakoncev (16. člen ZMatR). Zakonec, ki je državljan Republike Slovenije, in ima stalno prebivališče v državi, v kateri je sklenil zakonsko zvezo, lahko izbrani priimek po sklenitvi zakonske zveze uporablja v Republiki Sloveniji v obliki in na način, kot se uporablja v državi zakonca, skladno z razpoložljivim naborom črk in znakov za zapis osebnega imena v Republiki Sloveniji, ki jih določa ZMatR (16. in 22. člen ZOI-1).

Podlaga za vpis podatka o sklenitvi zakonske zveze v tujini je izpisek iz matične knjige pristojnega tujega organa, razen če tovrstnega izpiska iz tujine ni mogoče dobiti. Potem se lahko podatek o sklenitvi zakonske zveze izjemoma vpiše na podlagi odločbe pristojnega organa. Toda za to morajo obstajati dokazi o nastalem dejstvu (16. člen ZMatR). Pravilnik o izvrševanju ZMatR od stranke terja, da odločbi pristojnega organa priloži druga dokazila, ki nesporno dokazujejo čas in kraj sklenitve zakonske zveze (42. člen Pravilnika o izvrševanju ZMatR).

Listina tujega organa, na podlagi katere se opravi vpis v matični register, mora biti overjena v skladu z Zakonom o overitvi listin v mednarodnem prometu (Uradni list RS, št. 9/17 – v nadaljevanju ZOLMP-1).²²⁷ Ta zakon namreč določa, da se lahko tuje javne listine v Republiki Sloveniji uporabijo samo, če jih po predhodnih overitvah v državi izvora listine overi ministrstvo za zunanje zadeve oziroma diplomatsko predstavništvo ali konzulat RS v tujini (14. člen ZOLMP-1). Tako overjena tuja javna listina ima ob pogoju vzajemnosti enako dokazno moč kot domača javna listina²²⁸ (drugi odstavek 177. člena ZUP). Kljub vsemu overitev tuje javne listine ni potrebna v naslednjih primerih:

- če listina izhaja iz druge države članice EU;²²⁹

²²⁷ Overitev pomeni potrditev verodostojnosti podpisa osebe, ki je listino podpisala, in verodostojnosti odtisa žiga ali pečata (3. člen ZOLMP-1).

²²⁸ Javna listina, ki jo izda pristojni organ javne oblasti v predpisani obliki in v mejah svoje pristojnosti, dokazuje tisto, kar se v njej potrjuje ali določa (prvi odstavek 169. člena ZUP).

²²⁹ Z Uredbo EU 2016/1191 Evropskega parlamenta in Sveta o spodbujanju prostega gibanja državljanov s poenostavitvijo zahtev za predložitev nekaterih javnih listin (UL L 200, 26. 7. 2016, str. 1 – v nadaljevanju

- če izhaja iz države, s katero ima Slovenija sklenjen bilateralni sporazum o odpravi legalizacije;²³⁰
- če je listina izdana na obrazcu, določenem bodisi z Dunajsko konvencijo (1976)²³¹ bodisi s Pariško konvencijo (1956)²³² – legalizacijo izpiska iz matičnega registra organa države pogodbenice, ki je izdelan v skladu z določbami ustrezne konvencije, odpravljata Dunajska konvencija v 8. členu, Pariška konvencija pa v 5. členu; ali
- če je listina izdana na podlagi Haaške konvencije (1961)²³³ in je opremljena s potrdilom »APOSTILLE«, skladno s 4. členom. Razen te potrditve nadaljnje overitve niso potrebne (2. in 3. člen Haaške konvencije).

Režim overitve tuje javne listine se torej glede na državo njenega izvora razlikuje. Ne glede na to, je od matičarjeve presoje odvisno, ali mora biti tuji javni listini priložen overjen prevod. Kajti tako ZUP kot Uredba zahtevata, da je overjen prevod tuji listini priložen le, če je to potrebno (177. člen ZUP)²³⁴ oziroma, če organ, ki mu je priložena javna listina (iz druge države članice EU), meni, da mu informacije v večjezičnem standardnem obrazcu ne zadostujejo za obdelavo te javne listine (6/1, (b) Uredbe). Če matičar oceni, da je overjen prevod potreben, je stranka listini dolžna priložiti prevod, katerega pravilnost je potrdil sodni tolmač ali notar, ki ima status sodnega tolmača za jezik izvirnika (63. člen Zakona o notariatu, Uradni list RS, št. 2/07, 33/07, 45/08, 91/13 – v nadaljevanju ZN).²³⁵

Uredba) je med državami članicami EU odpravljena vsakršna legalizacija tuje javne listine, ki potrjuje dejstva v zvezi z zakonsko zvezo, vključno s sposobnostjo za sklenitev zakonske zveze in zakonskim stanom (2/1, (e) in 4. člen Uredbe). Javni listini iz druge države članice, ki ji je priložen večjezični standardni obrazec, tudi ni treba prilagati prevoda. Prevod bo še naprej potreben, če bo organ, ki mu je javna listina predložena, menil, da informacije v večjezičnem standardnem obrazcu ne zadostujejo za obdelavo javne listine (6/1 (b) Uredbe).

230 Tovrstne mednarodne pogodbe je Republika Slovenija sklenila denimo z Bosno in Hercegovino (17. člen Zakona o ratifikaciji pogodbe med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, Uradni list RS, št. 63/10, Mednarodne pogodbe, št. 12/10) in Srbijo (22. člen Zakona o ratifikaciji Pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, Uradni list RS, št. 80/15, Mednarodne pogodbe, št. 13/15).

231 Konvencija o izdajanju izpiskov iz matičnih knjig v več jezikih, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 8/91; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb, Uradni list RS, št. 54/92, 13/97, 105/15, Mednarodne pogodbe, št. 15/92, 1/97, 17/15 – v nadaljevanju Dunajska konvencija (1976).

232 Pariška konvencija o izdajanju določenih izpiskov iz matičnih knjig za tujino, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 9/67; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb, Uradni list RS, št. 54/92, 13/97, 105/15, Mednarodne pogodbe, št. 15/92, 1/97, 17/15 – v nadaljevanju Pariška konvencija (1956).

233 Konvencija o odpravi legalizacije tujih javnih listin, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 10/62; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij, za katere je depozitar vlada ZDA, haaških konvencij in konvencij o intelektualni lastnini, Uradni list RS, št. 24/92 – v nadaljevanju Haaška konvencija (1961).

234 »[...] ZUP v 177. členu zahteva, da je treba listini, sestavljeni v tujem jeziku, priložiti overjen prevod le, če je to potrebno.« – Sodba upravnega sodišča RS, št. I U 545/2016 z dne 1. 6. 2016.

235 Sodni tolmač lahko potrdi prevod, ki ga je opravil sam ali ga je preizkusil in spoznal za pravilnega. Prevod listine mora izpolnjevati pogoje obličnosti, ki jih predpisuje ZN v delu, ki ureja notarsko poslovanje (28. člen Pravilnika o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih, Uradni list RS, št. 84/18).

5. PONOVI TEV SLOVESNOSTI OB JUBILEJU SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE

DZ, drugače od ZZZDR, vsebuje določbe o ponovitvi slovesnosti ob jubileju.²³⁶ V času veljavnosti ZZZDR je to določal Pravilnik o sklepanju zakonske zveze/13, ki pa ni zadostna pravna podlaga za ponovitev slovesnosti ob jubileju.²³⁷

Zakonca, ki želita ponoviti slovesnost ob jubileju, svojo namero prijavita pri matičarju upravne enote, na območju katere želita ponoviti slovesnost (prvi odstavek 40. člena DZ). V prijavi zakonca navedeta datum in kraj sklenitve zakonske zveze (prvi odstavek 19. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze). Zakonca se lahko sama odločita, ob katerem jubileju bosta ponovila slovesnost.²³⁸ Novi pravilnik sklepanju zakonske zveze namreč nima določbe, ki jo je vseboval prejšnji, da se ponovitev slovesnosti izvede ob jubileju sklenitve zakonske zveze na primer ob petindvajseti, petdeseti, šestdeseti in sedemdeseti obletnici, ko je podan srebrni, zlati, biserni in diamantni jubilej (prvi odstavek 19. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze/13). Ponovitev slovesnosti se izvede pred načelnikom upravne enote, od njega pooblaščen osebo ali županom, odvisno od želje zakoncev. Stroške, povezane s ponovitvijo slovesnosti, krijeta zakonca. Glede ostalih vprašanj v zvezi z izvedbo ponovitve slovesnosti (denimo glede izgleda pristojne osebe) se smiselno uporabljajo določbe Pravilnika o sklepanju zakonske zveze, ki veljajo za sklenitev zakonske zveze.²³⁹

Ponovitev slovesnosti nima pravnih posledic.²⁴⁰ Zanj se bodo odločili tisti zakonci, ki jim je veliko do slovesnosti, zato se ne ponovi pred matičarjem, ki mu je poverjeno vodenje manj slavnostnega in skromnejšega postopka sklepanja zakonske zveze.²⁴¹

6. ŠTEVILO SKLENJENIH ZAKONSKIH ZVEZ

Po podatkih SURS²⁴² je bilo število sklenjenih zakonskih zvez do leta 2017 v upadu. S števila 8.173, kolikor jih je bilo sklenjenih leta 1991, se je število leta 2017 znižalo na 6.481. To je skoraj 21-odstotni zdrs. Podatki o sklenjenih zakonskih zvezah iz leta 2018 na drugi strani kažejo, da se je število sklenjenih zakonskih zvez povišalo na 7.256. V primerjavi s podatki iz leta 2017 je to kar 12-odstotni porast.²⁴³

²³⁶ Novak B., 2017-I, str. 65.

²³⁷ Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 242, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

²³⁸ Novak B., 2017-I, str. 65; Weber N., 2018, str. 43; Kraljić S., 2019, str. 166.

²³⁹ Določba 19. člena Pravilnika o sklepanju zakonske zveze.

²⁴⁰ Predlog DZ (21. 12. 2016), str. 242, na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019).

²⁴¹ Novak B., 2017-I, str. 66.

²⁴² Spletna stran SURS, na URL: https://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05M1002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/34_Poroke/05_05M10_poroke-SL/&lang=2 (12. 4. 2019).

7. ZAKLJUČEK

DZ, ki se je v celoti začel uporabljati 15. aprila letos, je prinesel nekaj novosti na področju sklepanja zakonske zveze. Uvedel je nov pojem »pogoji za obstoj zakonske zveze«, ki je nadomestil prejšnji pojem »pogoji za sklenitev zakonske zveze«, ter zaostрил sankcijo v primeru njihove kršitve. Zakonska zveza, kjer pogoji za obstoj zakonske zveze niso izpolnjeni, je po DZ neobstoječa. Prišlo je tudi do nekaj sprememb in popravkov pri pogojih za veljavnost zakonske zveze. DZ je namreč odpravil zmoto o bistvenih lastnostih zakonca. Pristojnost za spregled vseh vrst zadržkov (mladoletnosti in sorodstva med bratrancem in sestrično) je DZ prenesel na sodišče, ki o spregledu odloča v nepravdnem postopku. Za spregled zadržka mladoletnosti DZ izrecno zahteva izpolnjenost tako pogoja telesne in duševne zrelosti otroka kot tudi pogoja minimalne starosti 15 let. DZ je opustil zadržek težje duševno prizadete osebe, saj je že zajet v zadržku nerazsodnosti. Dodan je zadržek začasno razsodne osebe, ki glede na vzrok, ki povzroča njeno nerazsodnost, ni sposobna z drugim zakoncem oblikovati skupnosti z vsebino, ki jo določa DZ. Zadržek sorodstva sorodnikov v stranski vrsti, med katerimi sklenitev zakonske zveze ni dopustna, ne našteva več poimensko, ampak s splošno opredelitvijo, da zakonske zveze med seboj ne morejo skleniti sorodniki v stranski vrsti do vštetega četrtega kolena. Novost DZ je odprava možnosti sklenitve zakonske zveze po pooblaščenju. DZ namreč zahteva sočasno navzočnost obeh zakoncev pri dejanju sklenitve zakonske zveze. Posledica kršitve te zahteve je neveljavnost tako sklenjene zakonske zveze. Sklenitev zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem po DZ dovoli sodišče. Enako velja za sklenitev zakonske zveze med nepopolnim posvojiteljem in posvojencem. DZ od bodočih zakoncev zahteva osebno prijavo namere za sklenitev zakonske zveze. Po DZ sta bodoča zakonca že ob vložitvi prijave seznanjena s pogoji za obstoj in veljavnost zakonske zveze ter pravicami in obveznostmi, ki izhajajo iz zakonske zveze. Matičar po DZ preveri tudi pogoje za obstoj, ne le pogojev za veljavnost zakonske zveze. DZ je opazno spremenil določbo o pristojnosti za sklepanje zakonske zveze. Po DZ imata namreč pristojnost za sklepanje zakonske zveze poleg načelnika upravne enote in od njega pooblaščenih oseb, tudi župan občine, na območju katere se sklepa zakonska zveza, in matičar. Na novo je uvedeno dejanje sklenitve zakonske zveze pred matičarjem. Izvede se na željo bodočih zakoncev in je v razmerju dejanja sklenitve zakonske zveze pred načelnikom, od njega pooblaščen osebno ali županom nekoliko poenostavljeno. Izpelje se samo pred matičarjem, brez slovesnega nagovora in na željo bodočih zakoncev tudi brez prič. Kajti po DZ prisotnost prič, pri katerem koli dejanju sklenitve zakonske zveze, ni več obvezna, ampak

je odvisna od želje bodočih zakoncev. Novost pri dejanju sklenitve zakonske zveze pred načelnikom, od njega pooblaščen o sebo ali županom je ta, da je po DZ matičar tisti, ki preveri identiteto bodočih zakoncev in jim po Pravilniku o sklepanju zakonske zveze znova prebere določbe o pravicah in obveznostih, ki izhajajo iz zakonske zveze. DZ ne zahteva več slovesne in javne sklenitve zakonske zveze. Bodoča zakonca lahko po DZ skleneta zakonsko zvezo povsem zasebno in popolnoma neslovesno, saj je način sklenitve zakonske zveze odvisen od njune volje. DZ predvideva sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov tudi iz drugih razlogov (to je iz razlogov, ki ne onemogočajo prisotnost bodočih zakoncev v uradnih prostorih), če si tako želita bodoča zakonca in sta pripravljena poravnati s tem nastale stroške. DZ kršitev obličnosti ne opredeljuje drugače, se je pa spremenilo mnenje teorije, da odsotnost prič ne pomeni več bistvene kršitve obličnosti. Bistvena kršitev obličnosti pri sklepanju zakonske zveze tako ni niti odsotnost prič niti odsotnost matičarja ali opustitev vpisa o sklenjeni zakonski zvezi v matični register. Ponovitev slovesnost ob jubileju sklenitve zakonske zveze je sedaj zakonsko predvidena. Zakonca se lahko na podlagi Pravilnika o sklepanju zakonske zveze sama odločita, ob katerem jubileju želita ponoviti slovesnost.

DZ bodočim zakoncem daje več izbire pri sklepanju zakonske zveze, iz česar lahko sklepamo, da nova ureditev sklenitve zakonske zveze bodočim zakoncem ponuja nedvoumno več avtonomije. To potrjuje prvi del moje teze, da nova pravna ureditev sklenitve zakonske zveze omogoča bodočim zakoncem več avtonomije pri načrtovanju sklenitve zakonske zveze. V drugem delu hipoteze sem predvidevala, da se število sklenjenih zakonskih zvez po uveljavitvi DZ, kljub večji avtonomiji, ne bo povečalo. Tega ne morem ne potrditi ne ovreči. Število sklenjenih zakonskih zvez se je v letu 2018 v primerjavi z letom prej sicer povišalo kar za 12 odstotkov, toda ugotavljanje korelacije med številom sklenjenih zakonskih zvez in povečanjem možnosti bodočih zakoncev pri načrtovanju sklenitve zakonske zveze trenutno zaradi pomanjkanja podatkov (še) ni možno. V nekaj letih pa bo to odlična priložnost za nadaljnje raziskovanje.

Zaključim lahko z mislijo, da DZ, glede na skopost kritik, dobro ureja sklenitev zakonske zveze. Kljub temu bi želela, da v prihodnosti sklenitev zakonske zveze omogoči tudi istospolnim partnerjem, ki imajo sedaj po ZPZ možnost skleniti partnersko zvezo.

8. SEZNAM LITERATURE

1. Accetto M. in drugi, Pravni terminološki slovar. ZRC SAZU, Ljubljana, 2018;
2. Deisinger M., Kazenski zakonik: Posebni del s komentarjem sodno prakso in literaturo. Poslovna založba, Maribor 2017;
3. Geč-Korošec M., Kraljić S., Družinsko pravo. Pravna fakulteta, Maribor, 2000;
4. Juhart M. (red.), Možina D., Novak B., Polajnar-Pavčnik A., Žnidaršič Skubic V., Uvod v civilno pravo. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2011;
5. Kerševan E., Androjna V., Upravno procesno pravo: upravni postopek in upravni spor. IUS Software, GV Založba, 2017;
6. Korošec D. (ur.), Filipčič K. (ur.), Zdolšek S. (ur.), Veliki znanstveni komentar posebnega dela kazenskega zakonika (KZ-1). 1. knjiga. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2018;
7. Kotnik Hriberšek M., Sklepanje zakonskih zvez po Družinskem zakoniku. Pravna praksa 2/2018, str. 21;
8. Kraljić S., Družinski zakonik s komentarjem. Poslovna založba MB, Maribor, 2019;
9. Kukec B., Veliki družinski pravni priročnik. Prešernova družba, Ljubljana, 2004;
10. Novak B. (red.), Komentar Družinskega zakonika. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2019;
11. Novak B., Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2017-I;
12. Novak B., Družinsko pravo. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2015;
13. Novak B., Družinsko pravo. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2017-II;
14. Novak B., Ob rob zamislim o slovenski registraciji istospolnih partnerjev, Pravna praksa 16/2000, str. 12–14;
15. Novak M., Zakonska zveza in zunajzakonska skupnost. Pravna praksa 38/2005, str. 23;
16. Samardžić M., Pooblašcanje oseb za sklepanje zakonskih zvez. Pravna praksa 37/2009, str. 12–13;
17. Schwab D., Familienrecht. C. H. Beck, München, 2009;
18. Schwab D., Familienrecht. C. H. Beck, München, 2016;
19. Šturm L. (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije. Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana, 2010;
20. Weber N., Družinski zakonik (DZ) – uvodna pojasnila. GV Založba, Ljubljana, 2018;

21. Zupančič K. (red.), Novak B., Žnidaršič Skubic V., Končina-Peternel M., Reforma družinskega prava – predlog novih predpisov s komentarjem. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2009;
22. Zupančič K., Družinsko pravo. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1999;
23. Žnidaršič V., Zakonska zveza (kot pravni fenomen) in njena pravna narava. Zbornik znanstvenih razprav 2/2000, str. 1–13.

9. SODNA PRAKSA

1. Sodba ESČP, št. 28957/95 z dne 11. 7. 2002 – baza HUDOC;
2. Sodba ESČP, št. 9532/81 z dne 17. 10. 1986 – baza HUDOC;
3. Sodba ESČP, št. 10843/84 z dne 27. 9. 1990 – baza HUDOC;
4. Sodba ESČP, št. 37359/09 z dne 16. 7. 2014 – baza HUDOC;
5. Sodba ESČP, št. 30141/04 z dne 24. 6. 2010 – baza HUDOC;
6. Sodba ESČP, št. 38380/08 z dne 27. 11. 2012 – baza HUDOC;
7. Sodba Upravnega sodišča RS, št. I U 545/2016 z dne 1. 6. 2016 – baza SOVS;
8. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. Cp 2970/2016 z dne 24. 11. 2016 – baza SOVS.

10. PRAVNI PREDPISI

1. Družinski zakonik, Uradni list RS, št. 15/17, 21/18, 22/19;
2. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Uradni list RS, št. 33/94, Mednarodne pogodbe, št. 7/94;
3. Kazenski zakonik, Uradni list RS, št. 50/12, 6/16, 54/15, 38/16, 27/17;
4. Konvencija o izdajanju izpiskov iz matičnih knjig v več jezikih, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 8/91; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb, Uradni list RS, št. 54/92, 13/97, 105/15, Mednarodne pogodbe, št. 15/92, 1/97, 17/15;
5. Konvencija o odpravi legalizacije tujih javnih listin, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 10/62; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij, za katere je depozitar vlada ZDA, haaških konvencij in konvencij o intelektualni lastnini, Uradni list RS, št. 24/92;
6. Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 7/71; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list

- RS, št. 35/92, 28/93, 20/99, 35/08, 87/11, 42/13, 28/17, Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13, 5/17;
7. Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 7/71; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, 28/93, 20/99, 35/08, 87/11, 42/13, 28/17, Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13, 5/17;
 8. Pariška konvencija o izdajanju določenih izpiskov iz matičnih knjig za tujino, Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 9/67; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb, Uradni list RS, št. 54/92, 13/97, 105/15, Mednarodne pogodbe, št. 15/92, 1/97, 17/15;
 9. Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru, Uradni list RS, št. 40/05, 69/09, 77/16;
 10. Pravilnik o sklepanju zakonske zveze in ponovitvi slovesnosti ob jubileju sklenitve zakonske zveze, Uradni list RS, št. 66/17;
 11. Pravilnik o sklepanju zakonske zveze, Uradni list RS, št. 67/13, 32/15, 15/17, 66/17;
 12. Pravilnik o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih, Uradni list RS, št. 84/18;
 13. Temeljni zakon o posvojitvi, Uradni list FLRJ, št. 30/47, 24/52, Uradni list SFRJ, št. 10/65;
 14. Temeljni zakon o zakonski zvezi, Uradni list SFRJ, št. 28/65;
 15. Uredba EU 2016/1191 Evropskega parlamenta in Sveta o spodbujanju prostega gibanja državljanov s poenostavitvijo zahtev za predložitev nekaterih javnih listin, UL L 200, 26. 7. 2016, str. 1;
 16. Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16;
 17. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17;
 18. Zakon o javni rabi slovenščine, Uradni list RS, št. 86/04, 8/10;
 19. Zakon o matičnem registru, Uradni list RS, št. 11/11;
 20. Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku, Uradni list RS, št. 56/99, 45/08;
 21. Zakon o nepravdnem postopku, Uradni list RS, št. 16/19;
 22. Zakon o notariatu, Uradni list RS, št. 2/07, 33/07, 45/08, 91/13;
 23. Zakon o osebnem imenu, Uradni list RS, št. 20/06, 43/19;

24. Zakon o osebnem imenu, Uradni list RS, št. 20/06;
25. Zakon o overitvi listin v mednarodnem prometu, Uradni list RS, št. 9/17;
26. Zakon o partnerski zvezi, Uradni list RS, št. 33/16;
27. Zakon o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 112/05, 52/10, 40/12, 19/15, 83/16;
28. Zakon o ratifikaciji pogodbe med Republiko Slovenijo in Bosno in Hercegovino o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, Uradni list RS, št. 63/10, Mednarodne pogodbe, št. 12/10;
29. Zakon o ratifikaciji pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, Uradni list RS, št. 80/15, Mednarodne pogodbe, št. 13/15;
30. Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti, Uradni list RS, št. 65/05, 55/09, 18/16, 33/16, 68/16;
31. Zakon o splošnem upravnem postopku, Uradni list RS, št. 24/06, 105/06, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13;
32. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osebnem imenu, Uradni list RS, št. 43/19;
33. Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, Uradni list RS, št. 96/02;
34. Zakon o upravnih taksah, Uradni list RS, št. 106/10, 14/15, 84/15, 32/16, 30/18;
35. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list RS, št. 69/04, 101/07, 90/11, 84/12, 82/15, 15/17, 30/18.

11. SPLETNI VIRI

1. Human rights and gender identity, Poglavje V, točka 6, na URL: <https://rm.coe.int/16806da753> (11. 5. 2019);
2. Predlog DZ (21. 12. 2016), na URL: <https://imss.dz-rs.si/imis/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (3. 4. 2019);
3. Predlog DZ v javni razpravi (31. 5. 2016), na URL: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/druzina/Druzinski_zakonik-__JR__31._5._2016.doc (16. 3. 2019);
4. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 4. julija 2018 Zunanji strategiji EU proti zgodnjim porokam in prisilnim porokam naproti (P8_TA(2018)0292), na URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0292_SL.html (27. 4. 2019);
5. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 4. oktobra 2017 o preprečevanju porok otrok (P8_TA(2017)0379), na URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0379_SL.html (27. 4. 2019);

6. Spletna stran e-uprava, na URL: <https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/vodic-poroka/seznam-uradnih-prostorov.html> (6. 5. 2019);
7. Spletna stran SURS, na URL: https://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05M1002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/34_Poroke/05_05M10_poroke-SL/&lang=2 (12. 4. 2019);
8. Spletna stran SURS o številu sklenjenih zakonskih zvez leta 2018, na URL: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8149> (22. 7. 2019).